

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Bakalářská práce

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Ústav primární, preprimární a speciální pedagogiky

**Počáteční přírodovědná gramotnost předškolních dětí
a její projektové využití v mateřské škole**

Bakalářská práce

Autor:	Adéla Petrovická
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice (Bc.)
Studijní obor:	Učitelství pro mateřské školy
Vedoucí práce:	PhDr. Yveta Pohnětalová, Ph.D.
Oponent:	PhDr. Vladimír Václavík, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor: Adéla Petrovická

Studium: P18K0148

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy

Název bakalářské práce: **Počáteční přírodovědná gramotnost předškolních dětí a její projektové využití v mateřské škole**

Název bakalářské práce AJ: Initial Environmental Literacy of Preschool Children and Its Project Application in Kindergarten

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá tématem počáteční přírodovědné gramotnosti a projektové výuky v mateřských školách v návaznosti na Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Hlavním cílem této práce je vytvoření projektu, díky kterému si děti osvojí základní znalosti o přírodě a okolí mateřské školy. Projekt je zpracován formou třífázového modelu učení a je založen na prožitku. V rámci projektu nesoucí název "Pravěká tlupa" získávají děti také přidanou hodnotu, znalosti o době kamenné. Díky tomu, že projekt byl ověřen v konkrétní mateřské škole, je bakalářská práce doplněna o fotografie, reflexe, práce dětí a rodičů a použité pomůcky a materiály.

Garantující pracoviště: Ústav primární, preprimární a speciální pedagogiky, Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Yveta Pohnětalová, Ph.D.

Oponent: PhDr. Vladimír Václavík, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 23.11.2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci Počáteční přírodovědná gramotnost a její projektové využití v mateřské škole vypracovala pod vedením vedoucí závěrečné práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 1.5.2022

Anotace

PETROVICKÁ, Adéla. *Počáteční přírodovědná gramotnost předškolních dětí a její projektové využití v mateřské škole*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022. 82 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá tématem přírodovědné gramotnosti a projektové výuky v mateřských školách v návaznosti na Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. V práci se objevují i další vybrané formy a metody výuky, zejména pak kritické myšlení. Pedagogickým cílem této práce je zhodnotit osvojení si základních znalostí o přírodě a okolí mateřské školy. Pro dosažení těchto cílů je v praktické části zvolena projektová metoda výuky s využitím třífázového modelu učení. Výsledkem je podrobně rozpracovaný návrh projektu „Pravěká tlupa v době kamenné“. Projekt byl následně realizován ve vybrané mateřské škole, což umožnilo ověření výsledků v praxi a následnou reflexi.

Klíčová slova: přírodovědný projekt, vlastivědný projekt, třídní projekt, předškolní výchova, prožitkové učení, třífázový model učení, kritické myšlení

Annotation

PETROVICKÁ, Adéla. *Initial natural science literacy of preschool children and its project use in kindergarten*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2022. 82 pp. Bachelor Thesis.

The bachelor's thesis deals with the topic of natural science literacy and project-based learning method in kindergartens in connection with the Czech curriculum framework for preschool education. The work also includes other selected forms and methods of teaching, especially critical thinking. The pedagogical goal of this work is to evaluate the acquisition of basic knowledge about the nature and surroundings of the kindergarten. To achieve these goals, a project-based learning method using a three-phase education model is chosen in the practical part. The result is a detailed project proposal called "Prehistoric group of hunter-gatherers in the Stone Age". The project was subsequently implemented in a selected kindergarten, which enabled the verification of the results in practice and their subsequent reflection.

Keywords: natural science project, homeland studies project, class project, preschool education, experiential learning, three-phase education model, critical thinking

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Yvetě Pohnětalové, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady při tvorbě bakalářské práce. Kolektivu mateřské školy, který mi umožnil realizovat projekt a poděkování patří i mé rodině za podporu a ohleduplnost při celém studiu.

Obsah

Úvod	11
1 Vymezení pojmu přírodovědná gramotnost	12
2 Didaktické zásady přírodovědné gramotnosti.....	12
3 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV)	17
3.1 Dítě a jeho tělo (oblast biologická).....	17
3.2 Dítě a jeho psychika (oblast psychologická).....	18
3.3 Dítě a ten druhý (oblast interpersonální).....	19
3.4 Dítě a společnost (oblast sociálně-kulturní).....	19
3.5 Dítě a svět (environmentální oblast)	20
4 Projektová výuka v mateřské škole	20
4.1 Klady a přínosy projektové výuky pro předškolní vzdělávání.....	21
4.2 Vytvoření projektu	22
4.3 Kritické myšlení a třífázový model učení	23
4.3.1 Další vybrané organizační formy a výukové metody	24
5 Návrh a realizace projektu	26
5.1 Didaktický záměr	27
5.2 Mateřská škola Městské nemocnice Městec Králové, a.s.	29
5.3 Projekt „Pravěká tlupa v době kamenné“	29
5.3.1 Den první – zahájení projektu.....	30
5.3.2 Den druhý – stavba obydlí	34
5.3.3 Den třetí – výroba zubů a kostí na korále	37
5.3.4 Den čtvrtý – centra aktivit	40
5.3.5 Den pátý – navlékání náhrdelníků	43
5.3.6 Den šestý – jeskynní malba	46
5.3.7 Den sedmý – založení políčka	49

5.3.8	Den osmý – výprava do okolí MŠ	53
5.3.9	Den devátý – hudební nástroje a rituály	57
5.3.10	Den desátý – ošacení pravěkého člověka	59
5.4	Spolupráce s rodiči	62
5.5	Závěrečná reflexe projektu.....	64
Závěr.....		67
Použité zdroje.....		69
Seznam příloh.....		71
Seznam obrázků.....		71

Úvod

Sedím na zahradě a pozoruji kosa, jak se koupe v našem zahradním jezírku. Vane přitom lehký vánek a slunce hřeje tak silně, až mě trochu pálí ramena. Obloha je dnes blankytně modrá a není vidět ani jeden mráček. Tráva se už začíná zelenat. Stromy mají zatím jen holé větve, sem, tam se na nich objevují pupeny. Narcisy a hyacinty jsou v plném rozkvětu, a dokonce i třešeň se začíná krásně bělat jako první sníh. A jak byste začínající jaro popsali vy? Jak by jaro popsaly děti? Dokázaly by vidět a cítit všechny vjemy, které nám příroda nabízí? Samozřejmě, že ano! Jen k tomu někdy nedostávají dostatek příležitostí. Přímý kontakt s přírodou se nahrazuje médií, či obrazovým materiálem a pobyt venku se omezuje na pouhé procházky bez přímého kontaktu s živou a neživou přírodou. Dítě se stává nezúčastněným divákem a přírodu vnímá pouze jako obraz, na který si nemůže sáhnout. Vnímá ji pouze zrakem. Pojďme dětem ukázat, že příroda se dá vnímat všemi smysly. Nechme je, ať si na věci sáhnou, očichají je, ať si na chvíli zavřou oči a jen poslouchají. Pokud to je bezpečné, ať přírodu i ochutnají.

V této bakalářské práci jsem se snažila do běžné výuky v mateřské škole vsadit projekt s přírodovědnou tematikou. Co nejvíce aplikovat způsob prožitkového učení, aby si děti vše samy vyzkoušely a dostaly příležitost vnímat všemi smysly. Projekt, který jsem vypracovala, je inspirován strukturou projektu paní doktorky Hornáčkové (2014) a je rozpracován formou třífazového modelu učení.

V této bakalářské práci se snažím hlouběji proniknout do teoretických znalostí environmentální a přírodovědné gramotnosti. Popisuji formy a metody projektové výuky a základní rozdíly mezi projektovou výukou a výukou v integrovaných blocích. Součástí teoretické části je také vložení přírodovědných témat do konkrétních oblastí RVP PV. V druhé části práce je rozpracován desetidenní návrh a realizace projektu ve vybrané mateřské škole. Projekt je sepsán po dnech. Každý den je doplněn o pomůcky, autentické fotografie a o rozbor pedagogických činností. Součástí pedagogických rozborů je i zpětná vazba od dětí a sebereflexe. V závěru je popsán společný den s rodiči a nechybí ani shrnující reflexe celého projektu z pohledu mého, dětí i rodičů.

1 Vymezení pojmu přírodovědná gramotnost

Přírodovědná gramotnost v předškolním vzdělávání je v podstatě poznávání přírody, které by mělo mít určité didaktické zásady a prostředky. Definice z článku České školní inspekce nám říká, že: „*přírodovědná gramotnost – (angl. scientific literacy) je jedna z řady funkčních gramotností charakterizovaná schopnostmi jedince aplikovat specifické přírodovědecké dovednosti a zapojit se do všech aktivit jeho skupiny a komunity, v nichž je pro efektivní fungování vyžadována gramotnost, a také do těch, které mu umožňují pokračovat ve využívání čtení, psaní a počítání v zájmu jeho vlastního a komunitního rozvoje*“ (2017, s. 3). Z této definice vyplývá, že přírodovědně gramotný člověk musí v přírodních vědách získat jak teoretické, tak praktické vzdělání. U dětí předškolního věku by se měla výuka soustřeďovat především na praktické zkušenosti a dovednosti, což nám potvrzuje článek z amerického časopisu Young (2002), ve kterém se dočteme, že malé dítě je biologicky připravené poznávat okolní svět, stejně tak, jako je připravené chodit, mluvit a komunikovat s ostatními lidmi. Děti jsou velmi zvědavé a zaujaté, když mají příležitost prozkoumávat věci vědeckým pohledem. Vytváří se u nich silné a trvalé vědomosti, při kterých si pohotově rozšiřují slovní zásobu. Je důležité u dětí pěstovat přirozený zájem o vědu a dodržovat fakt, že věda je aktivní a otevřená, hledá nové poznatky a sestavuje teorie (Conezio, 2002).

2 Didaktické zásady přírodovědné gramotnosti

S přihlédnutím na specifické vývojové znaky předškolního věku, bychom měli při rozvíjení a osvojování si přírodovědné gramotnosti dodržovat didaktické zásady jež uvádí docentka Jančaříková (2017).

Zásada výchovného a dílčího vzdělávacího působení

Podle RVP PV jsou hlavními úkoly předškolního vzdělávání doplňovat a podporovat rodinnou výchovu. Dále obohacovat denní program a nabízet podnětné prostředí pro aktivní rozvoj a učení. Vytvářet u dětí dobré předpoklady pro pokračování v dalším

vzdělávání. V neposlední řadě poskytuje předškolní vzdělávání dítěti odbornou diagnostickou péči a ve všech úkolech klade důraz na individuální přístup.

Tato zásada nám tedy říká, že při plánování činností je důležité myslet na jejich způsob provedení. Děti v tomto věku se nejlépe učí z vlastních zkušeností a prožitků. Výsledek činnosti by neměl být naším cílem, nýbrž cesta k němu.

Zásada vědeckosti

Zásada vědeckosti nám říká, že i malé děti by měly znát pravé názvy zvířat, rostlin a věcí, které je obklopují. Při komunikaci s nimi bychom neměli používat zdrobnělin a nebát se použití odborných názvů či termínů. Při aktivitách s dětmi co nejvíce používáme vědeckých postupů a objevů. Nikdy nezkreslujeme skutečnost a nepředkládáme dětem mylné představy o světě. Nicméně nezapomínejme, že i hra s fantazií a neskutečnem by neměla v předškolním vzdělávání chybět, neboť poskytuje dítěti prostor pro jeho kreativitu a představivost. Důležitým aspektem je umět tyto dva světy od sebe rozlišit.

Zásada přiměřenosti

Držme se pravidla, že méně je více. Dbejme na to, aby cíle, proces i prostředky vzdělávání byly přiměřené vývoji dětí. Opět zde klademe důraz na individuální potřeby a dovednosti jednotlivých žáků. V žádném případě děti nepřetěžujeme, ať už po stránce fyzické, psychické, ale i sociální. Měli bychom se sami sebe ptát: *„Zvládne dítě aktivitu? Dokáže manipulovat s nabízenými nástroji? Atp.“*

Zásada srozumitelnosti

Schopnost pedagoga přetransformovat obsah vědeckého zjištění tak, aby byl srozumitelný věkové skupině, se kterou pracuje. Obsah by neměl být zkreslený, ale pouze zjednodušený (prekoncept) pro pozdější celistvější pochopení. Měli bychom se vyhýbat výkladům typu: *„A proč se to stalo, paní učitelko?“ To bylo kouzlo!“*

Zásada správné komunikace včetně neverbální

Prostřednictvím komunikace si vytváříme třídní klima a formujeme sebepojetí dítěte, a to pozitivní i negativní. Komunikace s dítětem by měla být efektivní. Měli bychom si uvědomovat, že při komunikaci s dětmi hraje velkou roli její neverbální část. Komunikace

s dětmi předškolního věku by měla být jednoduchá, empatická, srozumitelná, bez ironie a plná lásky a porozumění, jak uvádí paní Mgr. Svobodová (2017).

Zásada individuálního přístupu

Každé dítě je jedinečné a nese spoustu individuálních rysů, které bychom měli respektovat. Mohou to být specifické vývojové rysy, ale i charakter či rysy ovlivněné rodinným prostředím, ve kterém dítě vyrůstá. Nabízené činnosti by měly respektovat individuální potřeby všech dětí a měly by odpovídat jejich schopnostem a inteligenci. Snažíme se dětem nabízet činnosti stimulující a rozvíjející jejich úroveň znalostí a dovedností. Zaměřujeme se na všechny typy inteligencí a nabídku připravujeme v různých stupních obtížnosti.

Zásada názornosti

Názorná výuka založená na propojování přírodovědných představ s reálnými objekty Dětem by měla být umožněna manipulace s předměty nebo jejich pozorování. Děti předškolního věku ještě nemají utvořené představy a pokud se jim dostane pouze zobrazovaná realita, jejich představy nebudou správné a s největší pravděpodobností ani příliš trvalé, neboť co si člověk sám neprožije, brzy zapomene.

Manipulace s předměty, zakládání sbírek

Sbírkový materiál, který vzniká v MŠ by měl obsahovat především přírodniny z blízkého okolí, např. kameny, šišky, listy, peří, plody, semena, ulity či půdní typy. Sbírkový materiál můžeme skladovat v zavařovacích sklenicích či krabicích od bot. Neměli bychom zapomínat ani na štítky, které obsahují informace o druhu a také o nálezci, místě a době nálezce a další informace. Jak postupovat s dětmi: (Jančaříková, květen 2020)

1. Společný sběr přírodnin
2. Dbát na pestrost druhů (vytvoření vzorníku)
3. Třídění přírodnin (podle zadaných kritérií)
4. Pozorování a první pokusy (záznamy z pozorování, zápisy, kresby či audionahrávky)
5. Kresba a výroba modelů (rozvíjení přírodovědné abstrakce)
6. Exkurze (návštěva opravdové sbírky v přírodovědném muzeu)

Postup přírodovědného pozorování (Jančaříková, červen 2020)

1. Výběr objektu pozorování
2. Samotné pozorování
3. Rozhovor o tom, co proběhlo
4. Dokumentace provedeného pozorování a předávání poznatků
5. Etika pozorování a odvaha pozorovat

Zásada poskytování podnětů pro všechny smysly

Jak je uvedeno v RVP PV, učitel u dítěte podporuje rozvoj a užívání všech smyslů. Na konci předškolního vzdělávání by mělo dítě umět pomocí všech smyslů vnímat a rozlišovat. V praxi to znamená, že dětem nabízíme haptické hry, různé ochutnávky, čichové hádanky, učíme děti zrakově rozlišovat detaily a rozvíjíme sluchovou stránku vnímání přírody (se zavřenýma, zavázanýma očima atp.).

Zásada využívání prostředí

Smysluplné a cílené využívání prostředí, ve kterém se nachází mateřská škola. Velkou roli hraje školní zahrada, ale i blízké okolí. Pro výuku přírodovědné gramotnosti bychom měli co nejvíce využívat venkovní prostředí. Může to být zpočátku rušivý element, ale i toto je jedna z dovedností, kterou u dětí rozvíjíme. Umět se soustředit v rušivém či neznámém prostředí.

Zásada těsného propojení se životem

Neměli bychom oddělovat školu od reálného života, ale naopak bychom se měli zaměřovat na to, co děti znají, co je zajímavá ze skutečného světa a věnovat se tématu více do hloubky. V praxi nám k tomu slouží krátkodobé či dlouhodobé projekty, spolupráce s ostatními zaměstnanci školy, s rodiči a poznávání okolí mateřské školy (přírodní nebo kulturní pamětihodnosti atp.).

Zásada aktivity

Dítě by mělo mít možnost aktivně se zapojit do všech činností, a to jak aktivitou tělesnou, tak aktivitou myšlenkovou a kognitivní. Nízký věk a malé zkušenosti nejsou překážkou

k žádné činnosti. Je žádoucí naučit děti chránit samy sebe a bezpečně používat nástroje. Jen to, co dítě dokáže samo, skutečně umí.

Zásada bezprostřední zpětné vazby

Poskytnutí okamžité zpětné vazby dítěti či využívání pomůcek a prostředků, které bezprostřední zpětnou vazbu umožňují. Pokud se provádí okamžitá reflexe, chybovost velmi prudce klesá a dítě považuje tento způsob opravy za hru.

Zásada posloupnosti

Učivo na sebe vrstvíme a postupujeme po malých krocích. Velkou roli hraje odbornost pedagoga, který musí učivo rozfázovat tak, aby na sebe přirozeně navazovalo.

Zásada systematickosti

Děti učíme systematickému zařazování. V přírodních vědách má vše své charakteristické rysy a znaky, díky nimž je řadíme do určitých kategorií. Formou her učíme děti hledat vazby mezi nimi.

Zásada komplexního rozvoje

Zásada založená na principu Gardnerovi teorie mnohočetných inteligencí, která říká, že inteligencí v lidském světě je osm a každý člověk má jiným způsobem inteligence rozvinuté. Pokud chceme, aby se dítě rozvíjelo komplexně, je potřeba nabízet takové činnosti, které najdou uplatnění pro každou jednotlivou inteligenci.

Zásada trvalosti

Trvalé zapamatování si získaných informací, zkušeností a dovedností. V předškolním vzdělávání klademe důraz na trénink paměti a mnohočetné opakování. Snažíme se o to, aby si dítě zapamatovalo věci zásadní, nezacházíme do detailů, držíme se pravidla přiměřenosti a respektujeme individuální vývoj každého dítěte.

Zásada neporovnání

V předškolním věku jsou děti velmi citlivé a emocionálně zranitelné. Přistupujeme tedy ke každému z nich tak, jako by byl on tím nejlepším. Neporovnáme výkony ani výrobky

děti. Vyhýbáme se soutěživým aktivitám, naopak se děti snažíme vést ke spolupráci. Všechny děti bereme jako sobě rovné a každého přijímáme s úctou a láskou.

Zásada hygieny a bezpečnosti, a to včetně emocionální

Při zkoumání přírody učíme děti základním hygienickým a bezpečnostním návykům. Sami se staráme o to, aby děti nebyly vystavovány působení nepříznivých vlivů z prostředí a aby byly v emocionální pohodě. Snažíme se, aby se dítě cítilo v mateřské škole dobře a těšilo se na pobyt v ní.

3 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV)

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání je kurikulární dokument na státní úrovni. Vymezuje závazné rámce vzdělávání pro předškolní úroveň vzdělávání. Nadřazeným dokumentem je Národní program vzdělávání, jež vymezuje vzdělávání jako celek. Z RVP PV vycházejí školní vzdělávací programy, které si jednotlivé mateřské školy vytvářejí samy podle stanovených zásad a pravidel.

Vzdělávací obsah v RVP PV je rozdělen do 5 vzdělávacích oblastí (biologická, psychologická, interpersonální, sociálně-kulturní a environmentální), které se vzájemně propojují a ovlivňují. V každé oblasti najdeme dílčí vzdělávací cíle (co učitel u dítěte podporuje), vzdělávací nabídku (co učitel dítěti nabízí), očekávané výstupy (co dítě na konci předškolního vzdělávání zpravidla dokáže) a rizika (co ohrožuje úspěch vzdělávacích záměrů učitele). Na jednotlivých oblastech RVP PV si ukážeme přesahy s ohledem na přírodovědnou gramotnost. (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2021)

3.1 Dítě a jeho tělo (oblast biologická)

V této oblasti se pedagog zaměřuje na celkový fyzický rozvoj dítěte. Dítěti nabízí činnosti spojené s pohybem, ale i s poznáváním svého vlastního těla. Učitel podporuje vytváření

zdravých životních návyků a nabízí i činnosti spojené s ochrannou zdraví a osobního bezpečí.

Poznávání přírody je úzce spjaté s pohybem, ať už se jedná o vycházky do okolí či o spontánní pohyb dětí ve venkovním prostředí. Při pohybu děti poznávají své tělo a jeho funkce. Učí se vnímat, kdy je jim horko, zima, kdy jsou unavené, odpočaté, při jakých činnostech se jim zvýší tepová frekvence atp. Poznávají části svého těla a mohou je porovnávat s částmi těl ostatních zvířat. Učí se vnímat pomocí všech smyslů. Pobyt venku si dále vyžaduje znalosti o ochraně svého zdraví (neochutnáváme cizí bobule) a o bezpečném chování (nevstupujeme na neznámá či nebezpečná místa). Při pobytu v přírodě si dítě vytváří zdravé životní návyky a získává tak dobrý základ pro další život.

3.2 Dítě a jeho psychika (oblast psychologická)

V oblasti psychologické si klade učitel za cíl podporovat a rozvíjet psychickou pohodu, zdatnost i odolnost dítěte a rozvíjet dětský intelekt. Podporovat dítě v tvořivosti a celkově rozvíjet sebepojetí. Snaží se dítě motivovat k dalšímu poznávání a učení, a tím zdokonalovat jeho vzdělávací dovednosti.

Jak už bylo zmíněno, přírodovědná gramotnost se skládá z praktického a teoretického vzdělání. V teoretické části získává dítě novou slovní zásobu, učí se popisovat věci a situace, a tím si zlepšuje svoje řečové a vyjadřovací schopnosti. Pobyt na čerstvém vzduchu působí velice pozitivně na lidskou mysl. V opravdovém světě si dítě lépe uvědomuje sebe samo a reálné poznávání přírodnin v dítěti rozvíjí tvořivost a kreativitu, kterou je dobré podporovat výtvarnými činnostmi (instalace v přírodě, ozvlášťňování, frotáže, otisky atp.), a protože pro předškolní děti je většina věcí nová slouží nám přírodní ekosystémy a forma prožitkového učení jako ty nejlepší encyklopedie. Pamatujme, že v předškolním vzdělávání není záměrem naučit dítě rozpoznat co nejvíce rostlin nebo živočichů, ale probudit v něm chuť poznávat a naučit jej, kde informace získávat (práce s textem, literaturou či novými technologiemi).

3.3 Dítě a ten druhý (oblast interpersonální)

V této oblasti je vzdělávacím úsilím učitele kultivovat vztahy mezi dětmi navzájem a také vztah dítěte s dospělou osobou. Učitel se snaží rozvíjet vzájemnou komunikaci a spolupráci vedoucí k dobrým vztahům mezi nimi.

Vzdělávací nabídkou jsou v tomto případě hry s přírodní tematikou, kde se děti učí chránit přírodu, chovat se k ní ohleduplně, pomáhat slabším, vzájemně kooperovat či si říci o pomoc. Dále to jsou reálné situace, se kterými se běžně setkáme na vycházkách či při pobytu na zahradě. Při vycházkách učíme děti slušnosti a zároveň obezřetnosti k ostatním osobám. V heterogenních třídách tvoříme věkově smíšené dvojice, což vede k rozvoji ohleduplnosti. Na školní zahradě můžeme utvářet badatelské skupiny, kde dětem poskytujeme dostatek prostoru pro samostatnost, sebevyjádření a spolupráci. Vytváříme společné projekty s krátkodobými i dlouhodobými cíli (pěstování zeleniny, domácí zvíře, květinová zahrádka, ptačí budky a krmítka, hmyzí domečky). Díky těmto projektům si děti osvojují kolektivní zodpovědnost a dostávají podněty pro vzájemnou komunikaci.

3.4 Dítě a společnost (oblast sociálně-kulturní)

V oblasti sociálně-kulturní se učitel zaměřuje na uvedení dítěte do společnosti, ve které žije. Učí ho pravidla soužití s ostatními a pomáhá dítěti osvojit si společensky přijatelné návyky, dovednosti a postoje. V neposlední řadě jej seznamuje s kulturou a uměním.

I pobyt v přírodě s sebou nese určitá pravidla (neodhazujeme odpadky, neublížíme živým tvorům, neničíme rostliny atp.), která se musí dodržovat, respektive jsou nastavená naší společností. Při vycházkách poznáváme okolí mateřské školy i z jeho kulturní a umělecké stránky (památné stromy, významné budovy, přírodní zajímavosti, galerie, muzea, sochy, parky, přírodovědné stezky atp.) a využíváme je pro výtvarné činnosti s dětmi (kresba, malba, modelování, asambláž z přírodních materiálů, frotáže, dokreslované frotáže, artefietika s přírodním materiálem atp.). Můžeme se s dětmi pokoušet tato místa ozvlášťňovat (vkusně a dočasně). Vytváříme sbírky přírodnin a pořádáme projektové dny povolání a řemesel (vědec, archeolog, astronaut, meteorolog, veterinář, hajný aj.).

3.5 Dítě a svět (environmentální oblast)

Záměrem vzdělávacího úsilí učitele v environmentální oblasti je vést dítě k odpovědnému způsobu života, který bere ohledy na životní prostředí, ať už v bezprostřední blízkosti svého bydliště, tak v globálním měřítku. Dále má za cíl seznamovat dítě s okolním světem a činností člověka s ohledem na životní prostředí.

Tato oblast je stěžejní pro přírodovědnou gramotnost. Do této oblasti se vejde vše, co si dokážeme spojit s životním prostředím a ochranou přírody. Nabízí se nám různé eko hry, pokusy s živou i neživou přírodou, projekty či exkurze. Děti přirozeně seznamujeme se světem, ve kterém žijí, a s dopady lidské činnosti na naši planetu. Zkoumáme vesmír, přírodní živly, podnebné pásy, respektive biomy. Seznamujeme děti i s dalšími zeměmi na naší planetě (poznávání jiných kultur). Podporujeme u dětí úctu ke všem živým i neživým organismům a pěstujeme v nich přirozenou potřebu chránit a zvelebovat naše životní prostředí.

4 Projektová výuka v mateřské škole

Za základy projektové výuky můžeme považovat pedagogické reformní hnutí, jež přineslo do vzdělávání nový pragmatický pohled. Dítě se začalo vnímat jako celistvá osobnost, která by měla být rozvíjena nejen z psychologického a sociálního hlediska, ale také ze společenského. Vzdělávání by se mělo co nejvíce propojit s běžným životem a děti by se měly učit řešit problémy v situacích, o které jeví zájem. Hlavním světovým propagátorem tohoto směru byl John Dewey (Syslová, 2019). U nás se projektové výuce nejvíce věnoval Václav Příhoda, který viděl ideu v pracovních školách. V nich se žáci učili formou pracovní činnosti, jež odpovídala jejich zájmu a za pomoci této činnosti řešili zadané problémy. Učitelé vedli děti podle jejich nadání a snažili se je na základě relevantních zkušeností dovést k jejich specifickému způsobu myšlení (Straková, 2016). Pracovní školy však neměly dlouhého trvání. V českých zemích byla zahájena okupace německou říší a po druhé světové válce přišla reforma jednotné školy, která popírala projektovou výuku.

Dnes je projektová výuka vnímána jako součást vzdělávací nabídky, kterou učitel využívá při plánování tematické části třídního vzdělávacího programu. Podle p. Čapka je

projektová výuka vysoce efektivní způsob edukace, který podporuje žákovu kreativitu a samostatnost. Zároveň je to nejvyšší stupeň didaktické dovednosti učitele (Čapek, 2021). „*Hlavním charakteristickým znakem projektové výuky je „úkol (problém), spjatý s životní realitou, s nímž se žák identifikuje a přebírá za něj odpovědnost, aby svou teoretickou a praktickou činností dosáhl výsledného žádoucího produktu (výstupu) projektu, pro jehož obhajobu a hodnocení má argumenty, které vycházejí z nově získané zkušenosti.*“ (Kratochvílová, 2009, s. 36). Projektová výuka vychází ze společného plánování dětí a učitele. Cíle se stanovují postupně, podle průběhu projektu. Motivace bývá často vnitřní a spontánní, založená na vlastním zájmu žáků. Učitel je v roli průvodce a poradce. Z hlediska času se v mateřské škole realizují projekty krátkodobé, většinou mají jednodenní charakter či projekty dlouhodobé, které trvají několik týdnů. Druhou metodou pro plánování vzdělávací nabídky se v mateřských školách využívají integrované tematické bloky. Témata jsou dělena zpravidla po měsíci a každé téma zahrnuje dílčí (týdenní) témata. Učitel připravuje vzdělávací nabídku, pro kterou si děti získává vhodnou motivaci. Děti se nepodílejí na plánování činností. Učitel vstupuje do role řídicí a poradenské. Oproti projektové výuce je zde příprava a její rozpracování náročnější, avšak samotná organizace výuky bývá naopak snazší. V prostředí předškolního vzdělávání je vhodné tyto metody propojovat, neboť tak nejlépe vyhovíme požadavkům RVP PV. (Syslová, 2019)

4.1 Klady a přínosy projektové výuky pro předškolní vzdělávání

Předchozí kapitola popisovala, co je projektová výuka. Jak probíhal její vývoj a jak se liší od výuky pomocí integrovaných bloků. Dále je důležité konkretizovat klady a přínosy pro předškolní vzdělávání. Z mého pohledu přináší projektová výuka pozitiva z hlediska osobnostního rozvoje předškolního dítěte. Dítě využívá svých již nabytých znalostí a dovedností a učí se je prakticky využívat. Má možnost vyjádřit svůj názor a podílet se na vytváření vzdělávací nabídky, což podporuje jeho kreativitu, tvořivost, fantazii, ale i schopnost sebevyjádření. Díky této skutečnosti se do výuky dostává absurdní humor a legrace, typický pro tento věk (spojování věcí, které k sobě nepatří, vytváření komických postav, zvláštních pohybů, nových slov atp.). Jak říká profesor Matějček: (2013, s. 54) „*K dětství patří nejen hra, ale také veselost.*“. Dalším přínosem pro dítě předškolního

věku je učení se spolupráce, sounáležitosti a rozvoj komunikačních dovedností a prosociálního chování. „*Prosociálnost se vyznačuje pozitivním sociálním chováním, které vede k pomoci druhému člověku či lidem. Tímto chováním člověk nepřináší užitek pouze sobě samému, ale i jiným lidem.*“ (Svobodová E. ,2007, s. 2). V projektové výuce se podporuje individuální přístup, dítě si samo volí činnosti či postupy nebo se spolupodílí na jejich vytváření. Nabízené činnosti jsou založené na prožitku a vlastní experimentaci, což vede k přirozené radosti z objevování a učení se novým věcem.

4.2 Vytvoření projektu

Předtím, než se pustíme do vytváření projektu, měli bychom si položit několik zásadních otázek. Co chceme dělat? Kdy to chceme dělat? Jak to chceme dělat? Proč to chceme dělat? Máme k tomu příslušné kompetence? Poslední otázka je velmi důležitá, protože projekt musí být zajímavý nejen pro děti, ale především pro učitele, který jej zadává. Pokud se budeme snažit s dětmi vytvářet projekt, který je pro nás náročný, nemáme o něm dostatek informací, nejsme s tématem ztotožnění nebo je v naší mateřské škole problematické projekt vytvářet (umístění, vybavení, kolektiv třídy), tak je téměř jisté, že projektová výuka nebude úspěšná a budeme zklamaní nejen my, ale především děti. Neméně důležitým aspektem k úspěšnému projektu, především tedy části jeho realizace je dodržování didaktických zásad, jak je uvedeno v druhé kapitole, ale především uspokojení základních potřeb předškolního dítěte. V první řadě jsou to základní potřeby podle A. Maslowova: fyziologické potřeby, potřeba bezpečí, potřeba sounáležitosti, potřeba uznání a potřeba seberealizace. Neméně důležité jsou také základní vývojové potřeby podle docenta Langmeiera a profesora Matějčka, jenž ve své publikaci popsal a specifikoval Matějček: (2013, s. 37 a 38)

- „*Potřeba určitého množství, kvality a proměnlivosti vnějších podnětů.*
- *Potřeba určité stálosti, řádu a smyslu v podnětech.*
- *Potřeba prvotních citových a sociálních vztahů, tj. vztahů k osobám prvotních vychovatelů.*
- *Potřeba identity, tj. potřeba společenského uplatnění a společenské hodnoty.*
- *Potřeba otevřené budoucnosti neboli životní perspektivy.*“

Pokud jsme zvažili všechny tyto aspekty, které ovlivňují úspěšné vytvoření a realizaci projektu, můžeme se vrhnout na konkrétní kroky vedoucí k cíli.

Co musí udělat učitel:

1. Analýza – složení třídy, dovednosti a zájmy dětí, prostředí, termín realizace a návaznost na ŠVP či TVP.
2. Návrh – myšlenková mapa či tabulka, zapisujeme si nápady na činnosti, motivaci, hodnocení, cíle, rozvíjené kompetence, formy a metody výuky ale i zapojení rodičů atp.

Co děláme ve spolupráci s dětmi (Hornáčková, 2014)

1. Záměr – společný výběr tématu, brainstorming
2. Plánování – myšlenková mapa navrhovaných činností a podtémat, které děti zajímají
3. Uskutečnění – pedagog vytváří podmínky k realizaci
4. Hodnocení – evaluace formativní a sumativní, sebereflexe žáků i učitele

4.3 Kritické myšlení a třífázový model učení

Kritické myšlení: Kritické myšlení nese své základy již z dob Sokratových. Hlavním znakem je přechod od povrchního učení k hloubkovému. Dítě odhaluje souvislosti, snaží se porozumět učivu a dojít k vlastním závěrům. Nespokojí se s jednoslovnými odpověďmi a samo experimentuje a objevuje. Jedním z významných nástrojů kritického myšlení je kladení otázek. Otázky, jakožto základní prvek pedagogické komunikace můžeme klást my, ale i dítě. Využíváme metodu řízeného dialogu. V takovém dialogu by měly převažovat otázky otevřené a měly by směřovat k hlubšímu zamyšlení. V mateřské škole se snažíme u dětí podporovat kritické myšlení vycházející z Rámcového vzdělávacího programu, kdy dítě na konci předškolního vzdělávání má mít kompetence k řešení problémů a k učení. Efektivním a vhodným nástrojem podporujícím kritické myšlení je třífázový model učení. (Maňák, 2003)

Třífázový model učení: E–U–R (evokace, uvědomění, reflexe). Vzdělávání je prezentováno jako postupný proces, který navazuje na dříve nabyté znalosti a dovednosti.

Učitel vytváří vhodné situace a podmínky pro žákovu aktivní účast, práce probíhá samostatně či ve skupině a učitel se dostává do role průvodce.

- **EVOKACE:** první fáze učebního procesu, získání dítěte (vnitřní motivace). Učitel připravuje takové činnosti, které v dětech evokují jejich vlastní představy a zájmy k danému tématu.
- **UVĚDOMĚNÍ:** druhá část učebního procesu, porovnávání toho, co už děti znají, co prodiskutovaly v první fázi s tím, co se dozvídají nebo aktivně prožívají ve fázi druhé. Děti si na základě vlastní zkušenosti potvrzují či vyvracejí vlastní domněnky a hledají odpovědi na své otázky.
- **REFLEXE:** poslední fáze učebního procesu, uvědomění si souvislostí, nových poznatků, vyjadřování myšlenek vlastními slovy. Dítě si klade otázky (co se naučilo, co ho rušilo, co se mu dařilo/nedařilo, co by mohlo příště udělat jinak apod.). (Hornáčková, 2014)

4.3.1 Další vybrané organizační formy a výukové metody

Projektová výuka jakožto komplexní výuková metoda umožňuje volbu různých organizačních forem a výukových metod tak, aby cesta k našemu projektovému cíli byla pro dítě co nejefektivnější a nadále respektovala jeho individuální vývoj a dovednosti. Pokud hovoříme o organizačních formách výuky, máme na mysli způsob, jakým organizujeme uspořádání třídy či dětí při jednotlivých činnostech, viz níže. Výukové metody nám pomáhají vybrat si cestu k dosažení cíle. „*V didaktice pod pojmem vyučovací metoda chápeme způsoby záměrného uspořádání činností učitele i žáků, které směřují ke stanoveným cílům.*“ píše Skalková (2008, s. 181). Organizačních forem a výukových metod je celá řada, pro tuto práci jsme vybrali jen některé z nich, se kterými se dále setkáme v praktické části této bakalářské práce.

Organizační formy výuky

- **Individuální výuka:** forma výuky, kdy se učitel věnuje pouze jednomu dítěti. Tato metoda se hojně využívá při ranních činnostech, kdy se ostatní děti věnují spontánní hře.

- **Individualizovaná výuka:** výuka založená na individuálních potřebách jednotlivých dětí. Dítě si samo volí činnosti nebo způsob jejich provedení.
- **Hromadná (frontální) výuka:** děti se věnují jedné činnosti společně, učitel je v dominantní roli, komunikace bývá často jednostranná ve formě výkladu či předvádění, které žáci napodobují. Aktivita dítěte je minimální.
- **Skupinová (kooperativní výuka):** výuka je založená na práci ve skupině 2 a více dětí. Děti se učí vzájemné komunikaci a spolupráci. Učitel vstupuje do role pozorovatele, případně rádce.
- **Partnerská výuka:** učení v dyadických (dvojčlenných) jednotkách. Výuka je založena na spolupráci dvou partnerů, kteří si při řešení úkolu vyměňují své názory a vzájemně si pomáhají nebo si vzájemně kompenzují své nedostatky.

Výukové metody

- **Otevřené učení:** je společné plánování aktivit a činností, jejichž náplň je úplně či z větší části v kompetenci dětí. Dalším znakem je úzký kontakt školy s rodinou a jejich vzájemná spolupráce. (Maňák, 2003)
- **Prožitkové učení:** je učení založené na prožitku, zážitku, vlastní zkušenosti. Hlavními znaky jsou spontaneita (vlastní iniciativa k činnosti) a objevnost (radost z poznávání). Nejvhodnější způsob práce pro předškolní děti.
- **Brainstorming:** je výuková metoda založená na vzniku množství nápadů ve skupině. Hlavním smyslem je vyprodukovat co nejvíce nápadů a poté posoudit jejich užitečnost. Nápady se vzájemně ovlivňují a přispívají k vyřešení určitého problému. Tato metoda podporuje tvůrčí myšlení, vzájemný respekt, kreativitu. Většinou se dělí na dvě části, sběr nápadů a jejich hodnocení. V první fázi nekritizujeme, abychom nezastavili tok myšlenek. Selektace nápadů a jejich třídění provádíme ve fázi druhé.
- **Myšlenková mapa:** neboli pojmová mapa je grafické znázornění myšlenek, které spolu určitým způsobem souvisejí. Pro předškolní děti má obvykle podobu „bublin“ volně rozmístěných po papíře. Pro lepší přehlednost oddělujeme jednotlivé části barevně. (Čapek, 2021)

- **Dramatická výchova:** je specifický vzdělávací proces využívající hlavně prvky dramatu a divadla. Vhodný prostředek pro předávání vědomostí, zkušeností i dovedností. V moderním vyučování je dramatická výchova využívána jako prostředek individualizovaného vzdělávání, v němž se dítě stává spolutvůrcem učebního procesu a zaujímá aktivní roli, která podporuje jeho tvořivost, samostatnost a spontaneitu. Dramatická výchova v předškolním vzdělávání si neklade za cíl konkrétní výstup. Mnohem důležitější je cesta, zkušenost a prožitek.
 - **Hra v roli:** principem hry v roli je zobrazovat chování a činnosti jiných lidí, hra na jako.
 - **Narativní pantomima:** spojení vyprávěného příběhu s pantomimickým zobrazováním (beze slov).
 - **Improvizace:** jednání v určité situaci bez předchozí domluvy a přípravy. Jedna z klíčových metod dramatické výchovy v předškolním vzdělávání. (Svobodová E. Š., 2011)

5 Návrh a realizace projektu

Projekt nesoucí název „Pravěká tlupa v době kamenné“ je zaměřen na rozvoj přírodovědné gramotnosti předškolních dětí v konkrétní mateřské škole. V první řadě je popsán didaktický záměr projektu (téma, organizační poznámky, cíl, rozvíjené kompetence, dílčí cíle, očekávané výstupy a rizika) a stručná charakteristika mateřské školy, kde byl projekt realizován. Struktura projektu je inspirována třífázovým modelem učení a respektuje požadavky Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Projekt je rozpracován do jednotlivých dní, které doplňují demonstrativní fotografie. V každém dni je uveden seznam pomůcek, denní cíl, dopolední činnosti, tabulka s rozбором pedagogických činností, výsledek reflexe dětí a sebereflexe. V projektu jsem se také zaměřila na spolupráci s rodiči a společně s dětmi jsme pro ně připravili zábavné odpoledne. Závěrečná reflexe je popsána z mého pohledu včetně sebereflexe a nechybí ani zpětná vazba od dětí i rodičů. V příloze najdeme myšlenkové mapy, pracovní listy, práce dětí a rodičů a vybrané pomůcky a materiály.

5.1 Didaktický záměr

Téma projektu: Pravěká tlupa v době kamenné

Organizační poznámky: Projekt proběhl na začátku školního roku, a to v období od 6. do 17. září 2021 (2 týdny). Byl vytvořen pro heterogenní třídu s 28 dětmi ve věku 2 až 7 let (5 předškoláků a 3 děti dvouleté).

Cíle projektu: Osvojení si základních znalostí o přírodě a okolí mateřské školy, adaptace nově přichozích dětí a stmelení kolektivu.

Klíčové kompetence:

- Komunikativní kompetence
 - dokáže se vyjadřovat a sdělovat své prožitky, pocity a nálady různými prostředky (řečovými, výtvarnými, hudebními, dramatickými apod.).
 - komunikuje v běžných situacích bez zábran a ostychu s dětmi i dospělými.
- Sociální a personální kompetence
 - Samostatně rozhoduje o svých činnostech; umí si vytvořit svůj názor a vyjádřit jej.
 - Uvědomuje si, že za sebe i své jednání odpovídá a nese důsledky.
 - Spolupodílí se na společných rozhodnutích; přijímá vyjasněné a zdůvodněné povinnosti; dodržuje dohodnutá a pochopená pravidla a přizpůsobuje se jim.

Dílčí cíle:

- Rozvoj tvořivosti a posilování přirozených poznávacích citů.
- Vytváření základů pro práci s informacemi.
- Osvojení si poznatků o těle a jeho zdraví, o pohybových činnostech a jejich kvalitě.
- Rozvoj komunikativních dovedností (verbálních i neverbálních) a kultivovaného projevu.
- Rozvoj schopnosti sebeovládání.
- Seznamování s pravidly chování ve vztahu k druhému a posilování prosociálního chování ve vztahu k ostatním lidem.
- Rozvoj kooperativních dovedností.

- Poznávání pravidel společenského soužití a jejich spoluvytváření v rámci přirozeného sociokulturního prostředí.
- Vytvoření povědomí o vlastní sounáležitost s živou a neživou přírodou, rozvoj úcty k životu ve všech jeho formách.

Očekávané výstupy:

- Předkládat své „nápad“ a umět je zrealizovat, využívat všechny své smysly.
- Přemýšlet, vést jednoduché úvahy a umět své myšlenky vyjádřit.
- Zvládat jednoduchou obsluhu a pracovní úkony (toaleta, pití, úklid hraček a pomůcek, práce na zahradě).
- Vyjadřovat se samostatně a smysluplně, vést rozhovor.
- Porozumět slyšenému a formulovat otázky.
- Uvědomovat si svou samostatnost, zaujímat vlastní názory a postoje a vyjadřovat je.
- Přirozeně a bez zábrán komunikovat s druhým dítětem.
- Chápat, že všechny děti mají stejnou hodnotu, přestože je každý jiný.
- Spolupracovat s ostatními, umět se podřídít, ale i prosadit ve skupině.
- Pochopit, že každý má ve třídě svou roli, adaptovat se na život ve škole, dodržovat dohodnutá pravidla.
- Vnímat, že svět je rozmanitý a pozoruhodný, nekonečně pestrý a různorodý. Umět se pohybovat ve venkovním prostředí.

Rizika:

- Málo příležitostí k samostatným řečovým projevům dítěte (spontánním i řízeným) a slabá motivace k nim.
- Málo příležitostí a prostoru k experimentaci a exploraci a samostatnému řešení konkrétních poznávacích situací.
- Nedostatečná motivace dětí k jejich sebevyjádření a sebeuplatnění.
- Nedostatek empatie, neposkytování empatické odezvy na problémy dítěte.
- Nejednoznačně formulovaná pravidla chování ve vztahu k druhému, nedodržování přijatých pravidel, špatný vzor.

- Nevhodný mravní vzor okolí (děti jsou svědky nespravedlivého, nezdvořilého, hrubého, ironického nebo agresivního chování, netolerantních, necitlivých či nevšímavých postojů apod.) včetně nevhodných vzorů v médiích.
- Nedostatek příležitostí vidět a vnímat svět v jeho pestrosti a změně, v jeho dění a řádu.

5.2 Mateřská škola Městské nemocnice Městec Králové, a.s.

Mateřská škola MNMK a.s. je firemní školka zřízená v roce 2015 a v první řadě je určena dětem zaměstnanců nemocnice, které zde mají přednostní právo pro přijetí. V současné době je kapacita mateřské školy navýšena na 28 dětí v jedné heterogenní třídě. Děti jsou do školky přijímány od 2 let. Provozní doba mateřské školy je od 6 do 16 hodin, pondělí až pátek. Kolektiv zaměstnanců je tvořen paní ředitelkou, učitelkou na hlavní pracovní poměr, učitelkou se zkráceným úvazkem (3 hodiny denně) a provozní pracovnící. Mateřská škola je umístěna na okraji města, v klidném areálu nemocnice s vlastní zahradou. V blízkém okolí najdeme lesní park, koupaliště, rybník, pole, 2 dětská hřiště, a také Jiráskovu stezku, což je 1 km dlouhá cesta mezi poli vedoucí do lesa. Mateřská škola se zaměřuje na vytvoření podnětného prostředí pro děti, rozvoj vzájemné spolupráce a respektu ve věkově smíšeném kolektivu a na úzkou spolupráci s rodiči. Klade důraz na častý pobyt venku, budování pozitivního vztahu k přírodě i vlastnímu tělu a také se soustřeďuje na pravidelnou přípravu dětí, které se chystají na přechod do základního vzdělávání.

5.3 Projekt „Pravěká tlupa v době kamenné“

Doba kamenná, historické období, v němž lidé žili v souladu s přírodou a měli k ní respekt. Stejně jako děti i pravěký člověk se učil novým schopnostem a dovednostem na základě pokusu a omylu. Hlavním cílem projektu je osvojování si základních znalostí o přírodě, a to jsou přesně znalosti pravěkého člověka. V rámci projektové výuky se děti seznámí s živou a neživou přírodou, naučí se využívat přírodní materiály jako nástroje, osvojí si základní znalosti o počasí, seznámí se s netradičním využitím přírodnin a poznají okolí mateřské školy.

5.3.1 Den první – zahájení projektu

Cílem úvodního dne je získat pozornost dětí a probudit v nich zvědavost a chuť si vyzkoušet život pravěkého člověka. Děti by si měly osvojit základní informace o době kamenné a dokázat o nich mluvit. V rámci diskuse se zaměříme na rozvoj komunikativních dovedností a kultivovaného projevu.

Co připravit předem? Kostým pravěké ženy, věci na výstavu (obrazy ze ZŠ, primitivní nástroje, hudební nástroje, puzzle, pexeso, jeskynní malby, filmovou ukázkou „Byl jednou jeden člověk“). Velký arch papíru na myšlenkovou mapu a obrázky proměn počasí na hodnocení.

Evokace

- **Prezentace a výstava:** Paní učitelka v přestrojení pravěké ženy vypráví dětem o svém životě v době kamenné. Prezentaci doprovází výstava pravěkých nástrojů, velkoformátových obrazů, hudebních nástrojů a jeskynních maleb. Dalšími edukativními předměty jsou námětové hádanky a skládačky. Na konci výstavy je pro děti připraven dokumentární film (Byl jednou jeden člověk, člověk cromagnonský).

Obrázek 1 - Fotografie z výstavy

Obrázek 3 - Tematické puzzle

Obrázek 2 - Tematické pexeso

- **Diskuse:** Během výstavy se děti ptáme: „Víte, kde žili pravěcí lidé? Co pravěcí lidé jedli? Měli počítač nebo televizi? Jak se k sobě chovali? Byli nám podobní? Podobali se nějakému zvířeti, které znáte?“.
- **Hra v roli:** „Děti, pojdte všichni ke mně a já vás přenesu do doby kamenné, jakmile začne hrát hudba, stanou se z nás pravěcí lidé a budeme se chovat stejně jako oni.“.

Uvědomění

- **Brainstorming:** „Děti, pojďme se společně zamyslet, co všechno si vybavíte, když se řekne pravěký člověk? Kde žil, jak se oblékal? Co jedl/lovil?“.
- **Myšlenková mapa:** Z brainstormingu by měla vzniknout myšlenková mapa, se kterou budeme pracovat i v ostatních dnech projektu. Děti si na mapě budou moci připomenout, co už zažily a co je ještě čeká.

Obrázek 4 - Myšlenková mapa dětí

- **Pohybová hra:** „Mamutí honička“ (Všechny děti sedí nebo klečí v kruhu a společně říkáme rozpočítadlo: „Jedna, dvě, tři, čtyři, pět přišel mamut byl tu hned, je veliký chlupatý a budeš jím právě Ty!“). Na koho ukáže ruka, ten je mamut a musí začít utíkat, ostatní ho honí.). Honička se může opakovat několikrát za sebou.

Reflexe

- **Diskuse:** „Jaké to bylo v roli pravěkého člověka? Jak jsi se cítil? Jaká věc tě nejvíce zaujala, nejvíce se ti líbila?“.
- **Hodnocení podle kritérií:** Zhodnocení dne pomocí karet s počasím. Ptáme se: „Děti, jaký byl pro vás dnešní den, jak jste se cítily?“ (jasno – byl to pro mě

hezký den, polojasno – dobré, zataženo – je mi to jedno, déšť – moc jsem si to neužil, bouřka – den jsem si vůbec neužil).

Rozbor pedagogických činností

Co se dětem dařilo?	Dětem se dařilo poskládat puzzle i odpovídat na hádanky, ale příliš se jim nedařilo při hře pexeso. Hlavně mladší děti měly problém se zapamatováním si pozic již odkrytých obrázků, proto jsem pro ně zvolila lehčí variantu, kdy si karty nechávaly otočené obrázkem nahoru.
Co dětem nešlo?	Ze začátku se dětem příliš nedařilo přidávat nápady při brainstormingu, ale když jsem je ubezpečila, že nic, co řeknou není špatně, tak se nápady začaly hrnout. Často se objevovalo: „ <i>Ulovíme mamuta, zapálíme oheň nebo já bych chtěl vyrobit tu sekyrku!</i> “.
Co je nejvíce zaujalo?	Největší úspěch měla mamutí honička. Děti se při ní zasmály a každý se těšil až bude mamut. Bylo zajímavé pozorovat ty napjaté výrazy ve tváři, když se říkala říkanka a děti čekaly, jestli rozpočítadlo konečně padne na ně. Také se dětem velmi líbil převlek paní učitelky, stále mě hladily a usmívaly se na mě.
Jak děti hodnotily dnešní den?	V diskusi děti říkaly, že je překvapilo, jak žili pravěcí lidé a že je to bavilo být jako oni: „ <i>Líbilo se nám, dělat ty divné zvuky a ty pohyby. Byly jsme jako opice</i> “ říkaly děti. Při hodnocení podle kritérií se většině dětí první den projektu líbil a hodnotily je jako slunečný den. Tři děti jej přirovnaly k zataženému dni a jedno z dětí v dnešním dni vidělo bouřku.
Co se děti naučily?	Nové poznatky o době kamenné, V čem byli pravěcí lidé jiní, v čem byla jiná doba. Naučily se vyjádřit svůj

názor a vytvořit myšlenkovou mapu. Dále si osvojily nové říkadlo.

Sebereflexe: Dnešní den hodnotím velmi pozitivně. Děti mě překvapily svými znalostmi o době kamenné a jak pohotově dokázaly vyjmenovávat rozdíly mezi námi a pravěkým člověkem. Velký úspěch měl u dětí převlek pravěké ženy, díky němu jsem si okamžitě získala jejich pozornost a bylo vidět, že je téma hned zaujalo. Děti byly trochu zklamané, že nemám kostým i pro ně, ale když jsem jim řekla, že si ho můžeme společně vyrobit, byly rády a teď zpětně bych přeměnu identity v pravěkého člověka zařadila hned na začátek. Myslela jsem si, že myšlenkovou mapu nakreslí samy děti, ale bylo to pro ně příliš těžké, takže jsem ji nakonec musela nakreslit já, a to mě trochu mrzelo. Také bych příště zvolila kratší dokumentární film, tento měl okolo 10 minut a pro mladší děti to bylo příliš dlouhé, nebo bych volila doplňkové činnosti pro mladší děti.

5.3.2 Den druhý – stavba obydlí

Cílem dnešního dne je uvědomění si použitelnosti přírodních materiálů (stavební materiál, barvivo). Seznámení se s rostlinami na naší zahradě, spolupráce a sounáležitost se spolužáky a seznámení se s nemocničním parkem, který je v bezprostřední blízkosti MŠ. Dále bude u dětí podporována práce s informacemi.

Co připravit předem? Do parku schovat vhodně nařezané větve, na zahradě MŠ schovat jutové provázky a stará prostěradla (ideálně bílá). Hlínu, která dobře barví, atlas rostlin a stromů. Tužky, pastelky a papíry na kresbu. Malé větvičky, izolepu a menší kusy látek. Náskres stamů s rozkresleným stavebním materiálem.

Evokace

- **Improvizace:** „Šel pravěký člověk a na zádech nesl: mamuta, tygra, sekeru, oštěp, manželku, dítě atp. Děti postupně říkají, co pračlověk na zádech nesl. Obměna: Děti musí vždy zopakovat vše, co už nese, a přidat jednu věc (pro starší děti).

- **Hra na tělo na reprodukovanou hudbu:** píseň „Hu Alile“, první poslech improvizace, druhý poslech zrcadlo (nápodoba pohybů paní učitelky). Píseň opakujeme každý den (představení pro rodiče v závěru projektu).
- **Námětová hra:** Stavba vesnice – skupiny po 4 až 5, využívání nejrůznějších předmětů ze třídy. Podpora kreativity, kooperace a prosociálního citění.

Uvědomění

- **Námětová hra, schovávačka:** Úkolem dětí je podle nákresu stanu najít na zahradě všechny předměty, které jsou potřeba na jeho výrobu. Děti jistě velmi rychle najdou všechny schované předměty a obrázky. Pojdme se společně zamyslet děti: „*Máme tu provázky, prostěradla, obrázky větví, dokážeme z toho postavit stan?*“. Pokud někdo myslí, že ano, můžeme si to vyzkoušet a ověřit si, zda to lze či nikoliv. Po ověření se dětí znovu ptáme: „*Dokážeme z těchto věcí postavit stan? Samozřejmě, že ne, ale na naší zahradě nic jiného, nežli obrázky větví nemáme, co tedy musíme udělat? Co by udělal pravěký člověk?*“. Pokud děti samy neodpoví, nasměrujeme je, že je potřeba se vydat na průzkum do okolí.
- **Vycházka s úkolem:** V nedalekém parku jsou pro děti schované větve vhodné na výrobu stanů. Najdeme je a společnými silami odneseme na zahradu MŠ.
- **Pracovní činnost skupinová:** Utvoříme stejné skupiny jako ve třídě. Je potřeba nabarvit prostěradla (hlína, květy, plody a listy rostlin), roztrždit větve vždy na 4 stejně dlouhé, svázat je k sobě, vybrat vhodné místo, ustrojit stan. Skupiny si samy volí činnost, kterou budou dělat a můžou se po vzájemné dohodě i vystřídat.
- **Výtvarné a pracovní činnosti individuální:** Kresba stanu snů; výroba malých stanů pro zvířátka (malé větvičky, papírová lepicí páska, provázky, malé kousky látky); vesnice z písku.

Reflexe

Komunikační kruh: „Nyní se rozhlédni a podívej se, co jsme dnes všechno dokázali, zamysli se a řekni mi, co tě při tomto pohledu napadne?“ pokud děti nevědí paní učitelka předvede: „Dívám se, dívám a napadá mě, že to byla zábava.“ pokud možno předvede i druhá paní učitelka: „Dívám se, dívám a napadá mě, že to byla těžká práce!“. Pokračují děti.

Obrázek 5 - Ukázka vyrobeného stanu

Rozbor pedagogických činností

<p>Co se dětem dařilo?</p>	<p>Dětem se velmi dařila spolupráce hlavně při schovávačce a při hledání větví a jejich následného transportu na zahradu MŠ. Děti byly také velmi kreativní při barvení prostěradel přírodními barvami a při výrobě stanů pro zvířátka.</p>
<p>Co dětem nešlo?</p>	<p>Stavba stanů byla pro děti velmi náročná a zapojily se spíše starší děti. Největší problém bylo svázat k sobě větve, protože ani předškolní děti nedokáží pevně utáhnout uzel.</p>

Co je nejvíce zaujalo?	Děti nejvíce zaujala vycházka s úkolem a transport větví na zahradu MŠ. Starší děti pomáhaly při stavbě stanů a všem se nakonec líbilo do stanů schovávat.
Jak děti hodnotily dnešní den?	Dnešní den jsme hodnotili v komunikačním kruhu a odpovědi dětí byly následující: „ <i>Dívám se, dívám a napadá mě, že to bylo super; náročné; zábavné; vtipné; husté; že to chtějí zkusit doma s rodiči.</i> “. Řekla bych, že nejvíce byly fascinované skutečností, že pouze z několika větví, provázku a prostěradel lze postavit parádní stan.
Co se děti naučily?	Děti se naučily spolupracovat. Poznaly nemocniční park. Naučily se používat přírodniny netradičním způsobem. Naučily se pracovat s nákresem. Rozvíjely slovní zásobu a rozvíjely vlastní tvořivost a kreativitu.

Sebereflexe: Velmi náročné dopoledne. Činnosti bych příště rozdělila do dvou dnů. Jeden den bychom barvili prostěradla a shromáždili materiál pro výrobu stanů a druhý den bychom se pustili do samotné stavby, protože starší děti mrzelo, že si nestihly vyzkoušet všechny nabízené aktivity. Stany jsme si užívali ještě dlouho po skončení projektu, a kdyby nepřišla vichřice, věřím, že je máme dosud. Celkově bych zhodnotila, že se mi zde nepodařilo dodržet zásadu přiměřenosti.

5.3.3 Den třetí – výroba zubů a kostí na korále

Cílem dnešního dne je získat povědomí o existenci odborných knih, práce s keramickou hlinou a rozvoj jemné motoriky a také prohlubování pozitivních vztahů a vytváření příjemného klima ve třídě. U dětí budeme rozvíjet schopnost sebeovládání a prosociálního chování.

Co připravit předem? *Keramická hlína, tácy na modelování, tácy na hotové výrobky, Velká kniha o pravěku, Velký obrazový atlas pravěkého člověka, náramek, předměty na smyslovou hru (klubičko vlny, kost, zub, mladá větev stromu, guma, keramická*

miska, kámen, silná stará větev, květy rostlin), obrázky kostí a zubů, magnetické geometrické tvary, obrázky „emoji“.

Evokace

- **Práce s textem:** Z.V. Špínar a Z. Burian Velká kniha o pravěku, J. Jelínek Velký obrazový atlas pravěkého člověka – vyhledávání pravěkých šperků, použitých materiálů a způsob výroby v encyklopediích.
- **Hra s předmětem:** Jedno dítě drží náramek a říká: „*Mám náramek mám, komu já ho dám? Amálce, a předá náramek Amálce.*“. Hra pokračuje, dokud se nevystřídají všechny děti. Každé z dětí by se mělo opakovat pouze jednou.
- **Hra s tvary:** Přiřazování geometrických tvarů k obrázkům kostí; třídění tvarů podle barvy; sestavování kostí a zubů z různých tvarů.
- **Smyslová hra:** Haptické poznávání předmětů a rozdělení na měkké, tvrdé nebo pružné.

Uvědomění

- **Manipulační dovednosti:** „Lov pravěkého zvířete“ hod šiškou na terč; hod míčem na strom.
- **Výtvarná činnost, modelování:** „*Děti, my opravdové zvíře nechytíme, a proto si musíme zuby a kosti vymodelovat.*“. Návčik práce s keramickou hlinou (hnětení, mačkání, koulení, válení, trhání, otisky a díry). Vlastní modelování zubů a kostí z keramické hlíny, individuální práce, rozvoj představivosti. „*Děti, vzpomínáte si, jak jsme si prohlíželi zuby a kosti v knize? Vzpomeňte si, jak vypadaly a vymodelujte je.*“.

Obrázek 6 - Práce dětí zuby a kosti z keramiky

Reflexe

- **Názorové spektrum:** „*Jak jsi se cítil při modelování? Vyber si smajlíka, který nejvíce odpovídá tvé náladě.*“. Děti mají na výběr 5 smajlíků – bylo to skvělé, nic moc, rozzlobilo mě to, unavilo mě to a bál jsem se.
- **Doplňující otázky:** „*Říkáš, že to bylo skvělé/ nic moc/ k rozzlobení/ únavné/ strašidelné, dokážeš říct proč? Co bys změnil, aby tvé hodnocení bylo jiné?*“.

Rozbor pedagogických činností

Co se dětem dařilo?	Dětem se dařilo vyhledávání v encyklopediích a modelování. Některé děti projevily na začátku obavy, že činnost nezvládnou, ale po nácviku práce s keramickou hlinou už si byly jistější a nebyl problém vymodelovat zuby a kosti.
Co dětem nešlo?	Nedostatky měly děti při hře s tvary, málokdo znal názvy geometrických tvarů i hod na terč byl poněkud problematický. Děti používaly horní oblouk s prudkým švihem k zemi, takže šiška nedoletěla až ke stromu.
Co je nejvíce zaujalo?	Nejvíce děti zaujala smyslová hra a lov pravěkého zvířete, přestože se jim příliš nedařilo zasáhnout terč. Děti bavila určitá forma spontánnosti a chuť ulovit zvíře.
Jak děti hodnotily dnešní den?	Den jsme hodnotili pomocí názorového spektra a hodnocení dopadlo velmi různorodě. Nejvíce dětí si vybralo hodnocení skvělé, ale velká část hodnotila jako nic moc či unavilo mě to. Po doplňujících otázkách vyšlo najevo, že děti přesně nepochopily význam pocitů, a nakonec z toho vyšlo, že to bylo fajn. Děti primárně nehodnotily proběhlou činnost, ale spíše aktuální stav, jak se cítily právě v ten moment, kdy jsem se ptala.

Co se děti naučily?	Naučily se pracovat s keramickou hlinou a koncentrovat svoji pozornost, protože jsme si keramickou hlinou vzali na zahradu MŠ a některé děti pobyt venku při této klidové činnosti zpočátku rozptyloval. Naučily se vyjadřovat sympatie k druhému dítěti pomocí darovaného náramku. Naučily se názvy tvarů i práci s encyklopedií. Při všech činnostech jsme rozvíjeli manipulační dovednosti.
----------------------------	--

Sebereflexe: Při práci s keramickou hlinou jsem nejprve dětem řekla, co budeme vyrábět, a až poté jsme se začali věnovat nácviku práce s keramickou hlinou, což byla chyba a zbytečně jsem v nich vyvolala obavy z neúspěchu. Příště bych volila nejprve seznamovací část, řekla bych: *„Podívejte se děti, každý máte před sebou kus modelovací hlíny a společně si vyzkoušíme, co se s ní dá dělat!“*. Až po nácviku práce s hmotou bych děti vyzvala k výrobě zubů a kostí. Věřím tomu, že by obavy projevil menší počet dětí než při mnou zvoleném postupu.

Reflexi pomocí smajlíků z této zkušenosti nejvíce jako příliš vhodnou. Děti reflexi lépe vyjadřovaly pomocí obrázků s počasím. Smajlíky bych příště používala spíše pro hodnocení nějakých konkrétních situací, krátkých příběhů.

5.3.4 Den čtvrtý – centra aktivit

Cílem dnešního dne je strávit celé dopoledne na zahradě MŠ, rozvíjet u dětí všechny percepce a v menších skupinách se učit pracovat jako tým. V rámci námětové hry bude u dětí rozvíjeno poznávání pravidel společenského soužití a jejich spoluvytváření.

Co připravit předem? Kameny, větve, pravěké nástroje, puzzle a pexeso, pytel se slámou (mamut), kyblíky, čísla od jedné do 10 na hodnocení, předlohy pro skládání z větví.

Evokace

- **Sluchová hra:** Děti rozdělíme na dvě skupiny. Jedna skupina bude vydávat zvuky zvířat a druhá skupina se bude snažit uhodnout všechny zvuky, které slyšela.

- **Vycházka s úkolem:** „*Děti, protože pravěký člověk žil v době kamenné, jaký přírodní materiál nejvíce využíval? Ano, byl to kámen, a abychom si mohli vyzkoušet, jak opracovával kameny pračlověk, musíme si nějaké nasbírat!*“ Děti si vezmou kyblíky a vydáme se na nedaleké pole sbírat opukové kameny (tyto kameny jsou v našem kraji nejdostupnější).

Uvědomění

- **Centra aktivit:** Děti rozdělíme na 4 skupiny, v každé skupině bude jeden kapitán (předškolák), který bude mít skupinu na starosti. Skupiny mají za úkol vyzkoušet si všechna centra. Pokud některou činnost nechce jednotlivec plnit, nemusí, ale počká na svoji skupinu:
 - **opracování kamene – výroba hrotů oštěpů a seker**
 - **pravěké nástroje – ukázka výroby pravěkých nástrojů a zkouška jejich funkčnosti**
 - **skládání puzzle a pexeso – námětové obrázky**
 - **větve – řazení podle velikosti, skládání obrazců podle předlohy**
- **Námětová hra:** rodina v době kamenné, jeden stan jedna rodina.
 - **Diskuse:** „*Jaké povinnosti měl táta, máma, děti. Proč byl Kuba táta? Hádali jste se nebo jste se dokázali domluvit?*“.

Obrázek 7 - Skládání větví

Obrázek 8 - Opracování kamene

Reflexe

- **Hodnocení na číselné škále:** „*Podívejte děti, na zemi je housenka s čísly od 1 do 10. Číslo 1 značí nejméně a číslo 10 značí nejvíce. Jak bys ohodnotil dnešní den, jakým číslem? Postav se na něj!*“.
- **Pantomima:** „*Zkusíš mi pouze pohybem ukázat, která činnost pro tebe byla nejpříjemnější/nejméně příjemná?*“.

Rozbor pedagogických činností

Co se dětem dařilo?	Velmi dobře se dětem dařilo hádat zvuky a velmi zručně se projevíly i při plnění dílčích úkolů v centrech.
Co dětem nešlo?	Řekla bych, že si děti vedly dobře i co se týče spolupráce a ohleduplnosti. Jen jednou jsme řešili, že vedoucí týmu stále utíkala své skupině a nečekala na ně, ale po upozornění na kooperaci už vše probíhalo bez potíží.
Co je nejvíce zaujalo?	Nejvíce děti zaujaly pravěké nástroje, které si mohly přímo vyzkoušet a námětová hra na rodinu, při které bylo krásně vidět, jak děti přejímají komunikaci od svých rodičů. Objevovaly se věty typu: „ <i>A teď už toho mám doopravdy dost. Ten pokojíček si uklidiš nebo nepůjdeš lovit mamuta. Dělej, pospícháme. Atp.</i> “.
Jak děti hodnotily dnešní den?	Hodnocení jsme měli na číselné škále a dnes se doopravdy všechny děti mačkaly na čísle deset, takže byla vidět jejich spokojenost. Možná, že tomu přispělo i krásné slunečné počasí. Pantomimické vyjádření pojaly velmi dobře starší děti a mladší děti okopírovaly jejich pohyby.
Co se děti naučily?	Děti poznaly další část okolí naší mateřské školy. Rozvíjely sluchové vnímání, předmatematické představy, zrakovou paměť, ale i manipulaci s předměty a naučily se pracovat v menších věkově smíšených

skupinách, což pomohlo k rozvoji empatie a prosociálního chování.

Sebereflexe: Dnešní den se doopravdy povedl. Na dětech byla vidět spokojenost a projevíly velký zájem o všechny nabízené činnosti. Každý se zapojil, přestože měly možnost se činností neúčastnit. Hodnocení na číselné škále a pomocí pantomimy bylo také vhodně zvolené. Děti této metodě ihned porozuměly a nedošlo k omylům.

5.3.5 Den pátý – navlékání náhrdelníků

Tento den bude naším cílem rozvoj komunikačních dovedností a vyjadřovacích schopností. V rámci nabízených činností si děti osvojí některé poznatky o těle a jeho zdraví a o pohybových činnostech a jejich kvalitě. Hlavní aktivitou je navlékání náhrdelníku z námi vyrobených kostí a zubů, rozvoj jemné motoriky.

Co připravit předem? Keramické kosti a zuby, jutové provázky a lepidlo na zacelení konců, obrazy pravěkých scén, pracovní list, barevné korálky.

Evokace

- **Hra na tělo:** báseň s pohybem
*„Já jsem člověk pravěký, - ukazujeme na sebe
od hlavy až po paty. – přejíždíme rukama od hlavy dolů
Umím, lovit, stany svět, - házíme oštěpem, oběma rukama kreslíme písmeno A
zapalovat ohýnek a – oběma rukama mácháme vzhůru jako když plápolá oheň
zasít pár semínek. – v dřepu sejeme semínka
Mám sekeru, oštěp a nůž, - pravá ruka seká sekerou, hází oštěpem a řeže
někdy jsem žena, jindy muž.“ – ukazujeme dlouhé vlasy, uděláme kulturistu*
- **Práce s textem, popis obrázku:** Ptáme se dětí: *„Co vidíš na obrázku? Co lidé dělají? Co se mohlo stát předtím? Co se může stát potom? Jaké je asi roční období? Jaká je to část dne? Co mají lidé na sobě? Jaké šperky je zdobí? Jakou mají náladu? Kolik je na obrázku lidí, zvířat?“*.

- **Práce s textem, dějová posloupnost:** 5 obrazových scén pro starší děti, 3 pro mladší děti. Starší děti navíc převypráví děj.
- **Rozbor nových slov:** Syntéza nových slov. První a poslední hláska, počet slabik. Slova: pravěk, oštěp, tlupa, mamut, lovec, náhrdelník, náramek.
- **Předmatické představy, posloupnost:** Pracovní list navlékání korálek podle řady, dodržení posloupnosti. Pracovní list děti nevybarvují, ale skládají na něj knoflíky (rozvoj jemné motoriky).

Uvědomění

- **Pracovní činnost:** Navlékání korálek (zubů a kostí) na jutový provázek, konce provázku je potřeba zacelit lepidlem, jinak se třepí. Individuální práce, každé dítě by si mělo navléknout jeden náhrdelník.
- **Improvizace:** Módní přehlídka náhrdelníků, paní učitelka může přehlídku komentovat, nebo některé z dětí.
- **Zážitkové učení:** Děti dostanou na doma záznamový arch, viz příloha č.1, na pozorování noční oblohy, který vyplní s rodiči přes víkend a v pondělí jej donesou zpět do MŠ.

Reflexe

- **Diskuse:** „*Jak se ti dařilo navlékat náhrdelník? Měl jsi s něčím obtíže? Jak jsi se cítil při módní přehlídce? Dělalo ti radost předvádět vlastní náhrdelník? Jsi se svým náhrdelníkem spokojen? Udělal bys příště něco jinak?*“.
- **Zhodnocení práce:** „*Vypadají naše náhrdelníky stejně jako ty na obrázku?*“
Máte před sebou každý pět kostiček, každá kostička znamená jeden díl, čím více dílů dáte na sebe tím více jste spokojeni se svým výrobkem. Můžete skládat!“.

Rozbor pedagogických činností

Co se dětem dařilo?	Dařilo se navlékání korálek, seznamování se s novými slovy a jejich syntéza, děti velmi podrobně popisovaly
----------------------------	---

	obrázky a báseň se díky hře na tělo naučily spontánně a ve velmi krátkém čase.
Co dětem nešlo?	Dětem se při popisu obrázků nedařilo vymýšlet pokračování příběhů a odpovídat na otázky: „ <i>Co se stalo předtím? Co se stalo potom?</i> “. Stejný problém se objevil u dějových posloupností. Děti sestavily obrázky, jak šel příběh za sebou, ale měly problém jej převyprávět.
Co je nejvíce zaujalo?	Děti nejvíce zaujala přehlídka náhrdelníků. Komentáře přehlídky jsme se nejprve ujala já, ale po chvíli mě vystřídal dvě pětileté dívky a byla to velká legrace. Děti také zaujala básnička s pohybem, kterou chtěly neustále opakovat.
Jak děti hodnotily dnešní den?	Den jsme zhodnotili diskusí. Zaměřila jsem se na vyjádření vlastních pocitů a zkušeností. Děti odpovídaly různě, některé byly se svým náhrdelníkem spokojené a těšilo je, že ho můžou předvést, jiné děti říkaly, že se jim jejich náhrdelník líbí, ale nepředvedly ho, protože jim to bylo nepříjemné, bály se. Při porovnávání své práce s originálními náhrdelníky z encyklopedie, hodnotily děti své výrobky velmi pozitivně.
Co se děti naučily?	Naučily se novou báseň s pohybem, převyprávět příběh, navlékat náhrdelník, mluvit o svých pocitech. Naučily se také, že nemusí dělat věci, které jim jsou nepříjemné, a že mohou říci ne.

Sebereflexe: Dnes jsem měla pocit, že děti jsou zvyklé často plnit různé úkoly, ale už nejsou příliš zvyklé úkol popisovat a mluvit o něm. Stejně to bylo při výrobě náhrdelníků. Všechny děti si jej rády a s nadšením navlékaly, ale ne všechny děti byly ochotné je představit ostatním, přestože byly na svůj náhrdelník pyšné. Děti jsem samozřejmě do této aktivity nenutila, protože každý jsme jiný a některé děti jsou spíše introvertní a nechtějí být středem pozornosti. Nicméně si myslím, že bude dobré

zařazovat častěji aktivity, při kterých budou děti mluvit, popisovat to, co dělají. Při zpětné vazbě formou diskuse tyto introvertní děti říkaly, že by jim nevadilo, kdyby náhrdelník předvedl někdo jiný, ale že samy nechtěly.

5.3.6 Den šestý – jeskynní malba

Cílem dnešního dne je seznámit děti s prastarými technikami kresby a malby, ukázat si hlavní vyobrazované motivy a pokusit se jeskynní malbu napodobit moderními kresebnými nástroji a barvami. U dětí budeme rozvíjet tvořivost a posilovat přirozené poznávací city.

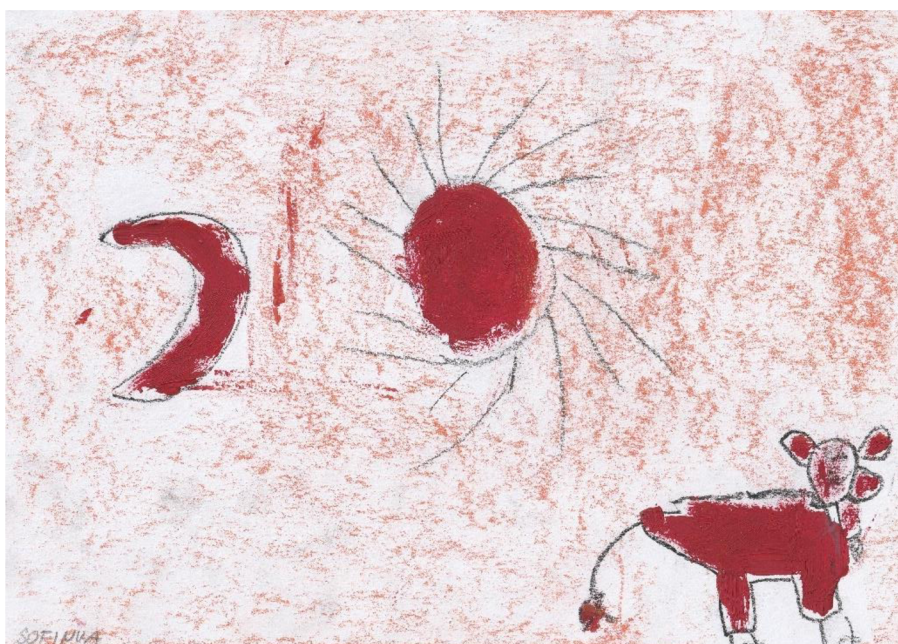
Co připravit předem? Obrazy jeskynních maleb, padák a židle, baterku, recyklovaný papír nebo papír nažloutlé barvy A3, černé uhly a červené a hnědé olejové křídly, pro dvouleté děti (černou voskovku a vodové barvy – červená a hnědá).

Evokace

- **Hra v roli:** Děti se promění v pravěké průzkumníky a vydají se s baterkou do jeskyně objevovat jeskynní malby. Jeskyni vytvoříme ze židli a padáku, na židle dáme obrazy jeskynních maleb. Děti chodí do jeskyně po jednom a nikomu neříkají co v jeskyni viděly.
- **Živý obraz:** „*Děti každý z vás se byl podívat v jeskyni, zkuste teď vlastním tělem zobrazit co jste v jeskyni viděly.*“. S dětmi můžeme hádat, co kdo představuje, nakonec nám každý za sebe řekne, jaký motiv předváděl a co ještě v jeskyni viděl.
- **Výtvarný rozbor jeskynních maleb:** Obrazy vyndáme z jeskyně a dáme na tabuli. Postupně si každý obraz rozebereme a ptáme se dětí: „*Jaké motivy jsou vyobrazovány? Co pravěcí lidé kreslili? Jaké barvy používali? Z čeho je vyráběli? Čím asi kreslili černé linie? Na co kreslili? Měli papír? Je nějaká jeskyně poblíž naší školky? Víte, jak vypadá opravdová jeskyně?*“.

Uvědomění

- **Výtvarná činnost:** „*Děti, představte si, že jste pravěký člověk, který se rozhodl namalovat obraz v jeskyni, a protože jste pravěký člověk chytrý, tak už víte, jak vypadá mamut, kráva, jak vypadá vaše manželka a vaše děti nebo vaši kamarádi. Také víte, jak vypadá sekera nebo oštěp atp. Zkuste nakreslit nějakou situaci, kterou jste jako pračlověk mohli zažít. Co dělá pračlověk? Loví zvířata, sbírá bobule, zapaluje oheň, staví si obydlí atp. Až budete vědět, co nakreslíte, z toho, co znáte, dám vám uhlí a olejové křídly. Záleží na vás, co budete kreslit a jak to vybarvíte, ale musí to být něco co znal pračlověk. Budeme tedy kreslit auto nebo televizi? Samozřejmě, že ne.“. Dětem dvouletým dáme na kreslení černou voskovku a na kolorování vodové barvy.*

Obrázek 9 - Jeskynní malba dítěte

Reflexe

- **Reflektivní hodnocení prací:** „*Vyber dílo, které tě nejvíc zaujalo a řekni proč? Myslíte si, že všichni splnili zadání? Kreslili jen to, co může znát pravěký člověk? Prohlédněte si pozorně všechna díla a řekněte mi, na kterých člověk loví zvíře. Jsi spokojen se svým dílem? Udělal bys příště něco jinak? “.*
- **Nedokončené věty:** „*Z toho, co jsem dnes udělal/a, se mi nejvíc líbilo... Jedna věc, která se mi na aktivitě nelíbila je ... Z dneška si zapamatuji ... “.*

Rozbor pedagogických činností

Co se dětem dařilo?	Děti velmi autenticky ztvárnily živé obrazy, snažily se o napodobení krávy, Slunce, muže, který hází oštěp atp. Zajímavé bylo, že i malé děti dokázaly předvést, co viděly a neprozrazovaly dopředu, co je v jeskyni. Jen se stále smály.
Co dětem nešlo?	Jeskynní malba byla pro některé velmi náročná. Pořád jen opakovaly: „ <i>Já chci nakreslit mamuta, ale neumím to. Já chci pána, jak ho loví, ale neumím to.</i> “ Měla jsem pocit, že děti nejsou příliš zvyklé kreslit a pohled na prázdný papír, na kterém není předtištěná omalovánka, je frustruje.
Co je nejvíce zaujalo?	Největší zájem byl o vstup do jeskyně. Moment překvapení a baterka byla pro děti poutavá motivace a tajemství, které musely zachovat bylo třešničkou na dortu. Jeskyni jsem připravila, když byly děti v umývárně, takže doopravdy nikdo z nich netušil, co se za plachtou padáku skrývá.
Jak děti hodnotily dnešní den?	Nejprve jsme si podali zpětnou vazbu na naše jeskynní malby. Líbilo se mi, že děti dokázaly ocenit práci jiného dítěte a že uměly být kritické i samy k sobě. Každé z dětí by příště udělalo něco jinak, ale i tak byly spokojené. Nedokončené věty byla velká legrace. Děti středního věku a děti předškolní skutečně hodnotily uplynulý den a odpovídaly: „ <i>Z toho, co jsem dnes udělal/a se mi nejvíc líbila moje kráva, moje Slunce, jak předváděl lovičího muže apod.</i> “. Odpovědi malých dětí byly zábavné, protože ony neodpovídaly na otázku, co se jim líbilo dnes, ale co se jim líbí vždy, takže to znělo asi takto: „ <i>Z toho, co jsem dnes udělal/a se mi nejvíc líbilo hamat bonbony, mám ráda maminku, Bing.</i> “

Co se děti naučily?	Děti se naučily rozebírat výtvarná díla, pojmenovávat barvy, motivy a použité kresebné nástroje. Ukázali jsme si, že nemůžeme obraz hodnotit pouze slovy líbí nebo nelíbí, protože každý máme jiný vkus. Měli bychom dokázat zhodnotit umělcův záměr. Nakonec jsme si vyzkoušeli novou výtvarnou techniku, a to kresbu uhlem a olejovými křídami. Děti rozvíjely ohleduplnost a empatii a naučily se mluvit pomocí svého těla bez použití řečových schopností.
----------------------------	--

Sebereflexe: Hra v roli a živé obrazy proběhla nad moje očekávání. Bylo vidět, že hra na něco, je pro děti velmi zajímavá. Když se k tomu přidá ještě kousek tajemna, jste na dobré cestě k úspěchu. Rozbor výtvarného díla se nám také dařil, ale samotná výtvarná činnost nebyla podle mých představ. Překvapilo mě, že děti mají problém se kresebně vyjádřit. Dokonce mě žádaly, abych jim to nakreslila a ony to jen vybarví. Děti říkaly, že neumí kreslit. Mám pocit, že jsem zvolila nevhodnou organizační formu, protože jsme všichni najednou kreslili, a tak jsem neměla příliš prostor pro individuální působení. Starší děti tuto pomoc nepotřebovaly, ale děti 4leté a menší by potřebovaly více individuální přístup. Při příští výtvarné činnosti zvolím menší věkově smíšené skupiny a pro ostatní připravím doplňkové činnosti.

5.3.7 Den sedmý – založení políčka

Dnes se zaměříme na poznávání rostlin. Cílem je naučit děti chovat se bezpečně v přírodě a neochutnávat neznámé rostliny. Vysvětlíme si rozdíl mezi živou a neživou přírodou, a také cyklus růstu rostlin. U dětí budeme podporovat vlastní sounáležitost s živou a neživou přírodou a rozvíjet úctu k životu ve všech jeho formách.

Co připravit předem? Různé druhy zeleniny, bylinek, plevelů a jiných rostlin (podle ročního období), velké placaté kameny na hloubení děr, větvičky na hloubení děr, konvičky na zalévání, papíry A4 a pastelky.

Evokace

- **Práce s textem:** „Jak strýc Rošambó založil poličko“

Kdysi dávno, před několika stovkami let žila jedná velká rodina, která se nazývala tlupa. V té rodině byl táta, máma, patnáct dětí, strýc, teta, babička a děda. Tlupa bývala často šťastná, ale občas jim bylo i smutno, protože měli hlad. Dříve totiž nebyly supermarkety a lidé si museli jídlo nacházet v přírodě. Těm, kteří ho obstarávali, se říkalo lovci a sběrači. Lovci pomocí oštěpů loví zvířata a sběrači sbírali vše, co se dalo sníst: jahody, maliny, borůvky, ořechy, houby, ovoce ze stromů, ale i kořinky jedlých rostlin. V této tlupě byl hlavním sběračem strýc Rošambó, znal všechny bobulky a kořinky v jejich okolí. Často říkával: „*Já poznám, co je k jídlu a co není, jsem totiž Rošambó a to se nezmění*“. Jednoho dne, když už byl Rošambó velmi unavený, lehl si do trávy a usnul. Vzbudil se uprostřed noci a spatřil něco úžasného, nebe ztmavlo a svítilo na něm milióny světýlek. Všechna světýlka byla docela malinká, jako kulička hrášku nebo jako piha na tělíčku. Jedno světýlko však vůbec nebylo malinké, naopak bylo ohromné a svítilo tak silně, až z toho Rošamba bolely oči. „*Víte děti, co to bylo? Ano, byl to Měsíc*.“, a protože byl právě úplněk, byl kulatý jako míč.

Chvíli na sebe zírali, Měsíc najednou promluvil: „*Rošambó, proč každý den chodiš sbírat bobulky do lesa a bylinky na louku? Proč si je radši nevykopeš a neodneseš do svojí vesnice, abys nemusel každý den chodit tolik kroků?*“, než stihl strýc cokoliv říct, Měsíc zmizel v korunách stromů a hvězdy zhasly. Začal nový den. Nový den pro Rošamba i celou jeho rodinu. Poslechli radu moudrého Měsíce a založili si vlastní zahrádku, na kterou si zasadili jahody, maliny, a dokonce i petrželku a pažitku. Byla to zatím malá zahrádka, ale ušetřila rodině spoustu času. Nejstarší a nejmoudřejší člen rodiny, děda Saky paky, byl pyšný na svého syna a jmenoval ho vůdcem celé tlupy.

- **Otázky k textu:** „*Kolik dětí měli v rodině? Jak se jmenoval strýc? Kdo k němu v noci promluvil? Co radil Měsíc strýci? Jaké ovoce a zeleninu si zasadili na zahrádku? Proč je lepší mít svoje poličko nežli hledat ovoce a zeleninu v přírodě? Co bys poradil strýci ty? Viděl jsi už někdy Měsíc a hvězdy? Co vidíme na obloze ve dne? Co vidíme v noci?*“.
- **Prezentace domácích prací:** Připravíme výstavu archů, které děti vyplňovaly společně se svými rodiči a vedeme **diskusi**: „*Jak se ti líbilo pozorovat noční*

oblohu? Už jsi někdy oblohu pozoroval? Jak je možné, že jsme všichni viděli stejný Měsíc, přestože jsme každý pozoroval z jiného místa? Stalo se ti při pozorování něco zajímavého? Chystáš se pozorovat noční oblohu ještě někdy?“.

- **Námětová hra v roli:** Na zem rozložíme různé druhy zeleniny, bylinek a také plevelů a jiných rostlin, které na zahrádku nepatří. Proměníme děti v zahradníky a vyzveme je, aby ze své zahrádky vytrhaly vše, co tam nepatří. Společně zkontrolujeme.
- **Pohybová improvizace:** „*Hýbe se, co živé je*“ děti se pohybují po vyznačeném prostoru. Učitel/ka říká různé věci z přírody živé i neživé a úkolem dětí je se zastavit ve chvíli, kdy řekneme něco neživého a začít se hýbat, pokud řekneme něco živého.

Uvědomění

- **Hra v roli:** Proměníme se v opravdové zahradníky z doby kamenné. Děti mají připravené jahodníky, petržel a pažitku a jejich úkolem je vše zasadit do nového políčka. 1. příprava pole (sběr všeho co tam nepatří, kameny, větve, kůra atp.) 2. hloubení děr pro rostlinky 3. zasazení rostlin 4. zálivka.

Obrázek 10 - Sazení lesních jahod

- **Dlouhodobý pokus:** Na vatu nasypeme semínka řechy a necháme vyrůst. Na vatě je krásně vidět, jak rostlina vylézá ze semínka. Můžeme zkusit vypěstovat i jiné rostliny, například hrášek nebo fazole.

Reflexe

- **Výtvarná činnost:** Na přehnutý papír A4 nakreslit živou a neživou přírodu.
„Děti, máte před sebou přehnutý papír, já bych od vás chtěla, abyste na jednu polovinu papíru nakreslily něco z živé přírody a na druhou polovinu něco z neživé přírody.“
- **Diskuse:** Vedeme rozhovor o tom, co děti nakreslily do živé a neživé přírody. Proč si to myslí a jak to má být správně. Doplnující otázky: *„Co jsi se dnes naučil? Pracoval jsi už někdy na zahrádce? Co ti přišlo dobré/špatné?“*

Rozbor pedagogických činností

Co se dětem dařilo?	Dětem se dařilo při práci na zahrádě i při setí semínek na vatu. Pohybová improvizace se také dařila. Děti, které si nebyly jisté, se opravily podle ostatních dětí.
Co dětem nešlo?	Při námětové hře vzniklo menší nedorozumění, protože některým dětem nepřišlo správné ze zahrádky vytrhávat pampelišku a sedmikrásku, zdály se jim krásné. Vysvětlili jsme si, že sice krásné jsou, ale mohly by úplně zahubit zeleninu a bylinky, proto je ze zahrádky vytrháváme. Pampeliška a sedmikráska patří na louku, ale do zeleninové zahrádky nepatří.
Co je nejvíce zaujalo?	Velký zájem projevily děti o své domácí práce. Líbila se jim výstava a vzájemně si práce porovnávaly a debatovaly o večerním dobrodružství, které prožily se svými rodiči. Některé děti dále zaujala práce na poli. Doma také svým rodičům, a hlavně prarodičům pomáhají.

Jak děti hodnotily dnešní den?	Hodnocení jsme dnes pojali spíše jako ověření, zda si děti zapamatovaly nové informace. U starších dětí se to skutečně povedlo. Mladší děti měly problém s kreslením, ale když jsme v návaznosti na výtvarnou zpětnou vazbu vedli diskusi, bylo vidět, že i ony pochopily rozdíl mezi živou a neživou přírodou.
Co se děti naučily?	Naučily se rozeznávat živou přírodu od neživé. Starat se o zahrádku. Ukázali jsme si z čeho vyrůstá rostlina, a že je to velmi dlouhý cyklus. Naučily se názvy zeleniny, bylinek a plevelů. Naučily se, že se nemají ochutnávat neznáme rostliny a známé jen po svolení dospělého. Vysvětlili jsem si, jak je důležité chránit rostliny, zvířata, ale i půdu.

Sebereflexe: I dnešní den měl velmi nabytý program a lepší by bylo rozdělit jej do dvou dnů. Děti velmi bavila pohybová improvizace i námětová hra v roli, ale nezbýval nám čas se jí věnovat delší dobu. Se zvolenými činnostmi jsem byla spokojená, protože se děti formou hry dozvěděly nové informace. Kladně hodnotím i fakt, že se děti seznámily s životním cyklem rostlin a mohly si samy vyzkoušet některé rostliny zasadit. Doufáme, že je v létě i ochutnáme.

5.3.8 Den osmý – výprava do okolí MŠ

Cílem osmého dne je lépe poznat okolí mateřské školy, seznámit děti s krásou přírody a probudit v nich environmentální citění.

Co připravit předem? Svačinu na cestu, batoh a pití. Kapesní atlas hub, zvířat a rostlin, zalaminovaná čísla.

Evokace

- **Brainstorming:** „Jak se chovat v přírodě.“ Z našeho brainstormingu vzniklo

„Desatero chování se v přírodě“

1. Mluvíme potichu.
2. Co si do přírody přineseme, to si také odneseme.
3. Chráníme stromy a rostliny.
4. Chováme se hezky ke zvířatům.
5. Snažíme se uklízet odpadky, které nevyjadají nebezpečně.
6. Ochutnáváme jen schválené rostliny dospělým.
7. Hlídáme si skupinu, pokud se ztratíme, čekáme na místě.
8. Chováme se ohleduplně a pomáháme si.
9. Získáváme nové znalosti.
10. Chráníme vodu a vzduch.

Evokace

- **Komunitní kruh:** „Dnes, milé děti, si zahrajeme na opravdové dobrodruhy. Vydáme se do přírody a budeme prozkoumávat její krásy a zvláštnosti. Čáry, máry, fuk, ať jsi holka nebo kluk bude z tebe dobrodruh.“
- **Pohybová interpretace:** báseň s pohybem. Paní učitelka řekne dětem: „Protože se z nás stali velcí dobrodruzi, naučíme se společně básničku, kterou by měl každý dobrodruh dobře znát!“

My jsme děti kamarádi – v kruhu jdeme společně na jednu stranu

a přírodu máme rádi. – zastavíme se a sami se obejmeme

Chráníme rostliny, zvířátka, vodu a vzduch, - předvedeme rostlinu, jak klíčí ze země, zajíčka poskakujícího na místě, vody jako vlny rukou a vzduch se zatočíme s roztaženýma rukama

ať je v nás dobrodružný duch. – uvnitř kruhu se spojíme jednou rukou a na slovo duch, se švihem ruky vzhůru odpojíme

Uvědomění

- **Vycházka s úkoly:** Cílem naší vycházky je nedaleký les a také rybník, který navštívíme při zpáteční cestě z lesa. Cestou budeme procházet přes park. Půjdeme kolem zahrádkářské kolonie a zpáteční cestu si zkrátíme přes pole. Poté co dorazíme na místo, domluvíme si s dětmi pravidla pohybu po lese a necháme jim čas pro spontánní a volné hry. Poté jim nabídneme plnění úkolů. Děti se budou více soustředit.

- **Úkoly:**

1. Každý najde dvě přírodniny, jedna bude patřit do neživé přírody a druhá do přírody živé.
2. Stavba domečků pro lesní skřítky s využitím nalezených přírodnin.
3. Sběr šnečích ulit, větviček, šišek a jiných přírodnin na výrobu hudebních nástrojů.
4. Předmatematické představy: hledání nejvyššího stromu, nejsilnějšího a nejmenšího. Řazení spadlých větví podle velikosti, řazení kamenů/šišek podle velikosti. Početní operace s kameny/šiškami.
5. Předčtenářská gramotnost: najdi něco, co začíná na hlásku S, K, M atp.
6. Pohybové dovednosti: hod kamínku do rybníka (každý má 2). Skok do dálky. Skok přes větev (nejprve ji necháme ležet na zemi a postupně zvedáme do výšky).

Obrázek 11 - Stavba domků pro skřítky

Obrázek 12 - Porovnávání velikostí

Reflexe

- **Hodnocení podle rozměrů:** „Podívejte se děti, přímo před námi jsou tři stromy, jeden z nich je tenký, druhý je silnější a ten třetí je nejsilnější (ukazujeme). Obejměte strom podle toho, jak se vám líbila dnešní výprava. Pokud se vám líbila velmi, obejměte ten nejsilnější strom, pokud méně tak obejměte ten silný a pokud se vám nelíbila vůbec nebo jen málo obejměte tenký strom.“

Rozbor pedagogických činností

Co se dětem dařilo?	Dařilo se hledání přírodnin, zejména šnečích ulit, nakonec jsme je neměli ani kam dávat. Stavby pro lesní skřítky byly také znamenité a i „učení“ děti braly více s lehkostí a přirozeným nadšením nežli ve třídě.
Co dětem nešlo?	Měla jsem pocit, že dnes se dařilo vše. Pokud bych, ale měla jednu věc najít, bylo by to vymýšlení desatera chování se v přírodě. Úplně by stačilo pět bodů. Vymyslet deset bodů bylo pro děti náročné.
Co je nejvíce zaujalo?	Nejvíce děti zaujalo házení kamínku do rybníka. Pokud by mohly, naházely by tam snad všechny kameny z okolí. Na druhém místě byla stavba domečků pro lesní skřítky. Děti spontánně utvářely skupiny, ve kterých si vzájemně pomáhaly.
Jak děti hodnotily dnešní den?	Hodnocení proběhlo formou objímání stromů. Bylo krásné vidět většinu dětí, jak objímají ten nejsilnější. Našly se i děti, které se dnes nebavily. Přišlo mi, že to bylo spíše z obavy, zda se vrátíme do školky. Byla to první delší výprava od začátku školního roku.
Co se děti naučily?	Poznaly velmi pestré okolí mateřské školy. Naučily se pohybovat v neznámém prostředí, kooperovat, pomáhat slabším a mladším. Na vlastní oči viděly, že ne všichni lidé si přírodu váží (černá skládka v lese). Děti, navrhovaly velmi přísné tresty, pro zakladatele skládky.

Sebereflexe: Výprava se velmi vydařila. Mateřská škola má výborné umístění. V dosahu jednoho kilometru najdeme les, rybník, lesopark, zahrádkářskou kolonii a pole. Děti se na výpravy vydávají rády a vždy si připadají jako dobrodruhovité. Cestu jsme si zkracovali přes pole, a to byl velký zážitek. Ještě v mateřské škole jsme si stanovili jasná pravidla, jak se budeme chovat, abychom zajistili bezpečnost naší i celé skupiny a určili jsme dvojice, které se vzájemně hlídaly. Opatření se ukázalo jako velmi výhodné ve chvíli, kdy jsme došli do lesa a děti měly čas pro volnou, spontánní hru. Ve skupině 25 dětí by bylo jinak velmi náročné děti uhlídat.

5.3.9 Den devátý – hudební nástroje a rituály

Cílem dnešního dne je rozvoj sluchového vnímání a pracovních dovedností. Manipulace s přírodninou, drátem i provázkem. Rozvoj tvořivosti.

Co připravit předem? Nasbírané přírodniny, dráty, kladívko, hřebík a jehlice na pletení (na dírký pro provázek), provázky, pravěké nástroje, deka, hudební nástroje (dřívka, ozvučná vejce, bubínek, drhla, činely, tamburína, rolničky, kastaněty).

Evokace

- **Improvizace:** Improvizovaná hra na vybrané hudební nástroje. Hra v různém tempu, rytmu, ale i hlasitosti. Vnímání hudby všemi smysly (zavřené/ zavázané oči, zacpané uši).
- **Námětová hra:** Hudební nástroje se promění na zvířata: „*Děti, řekněte mi, jaký hudební nástroj by mohl být tygr, mamut, ovce, pták atp.*“. Ve chvíli, kdy máme pojmenované nástroje zvířecími jmény, tak se paní učitelka otočí k dětem zády a postupně hraje na hudební nástroje a děti hádají jméno zvířete. Obměna: Děti si vyberou hudební nástroje a paní učitelka určuje, kdo bude hrát např. „*Ted' zahrají všichni mamuti. Mamuti přestanou hrát a zahrají tygři a ptáci. Přidají se cvrčci atp.*“.

Uvědomění

- **Improvizace s přírodním materiálem:** *„Děti, líbila se vám hra na hudební nástroje? A myslíte si, že i člověk pravěký uměl hrát na hudební nástroje? Ano, uměl, ale jen na jednoduché, které si dokázal sám vyrobit z přírodních materiálů. My jsme si naštěstí včera nasbírali spoustu přírodního materiálů, který teď můžeme použít na výrobu hudebního nástroje. Co musí umět každý hudební nástroj? Musí umět vydávat nějaký zvuk. Pojďme si nyní vyzkoušet jaké zvuky vydávají naše přírodniny.“*
- **Skupinová pracovní činnost:** Děti rozdělíme na 3 menší skupiny podle věku, nejmladší děti 2 a 3leté, starší děti 4 a 5leté a předškolní děti. S každou skupinou bude pracovat jedna paní učitelka a každá skupina dostane stejné množství přírodnin. *„Děti, máme před sebou přírodní materiál, vy už teď víte, že každý vydává jiný zvuk a má různé vlastnosti. Pojďme se teď společnými silami pokusit vyrobit z nich vlastní hudební nástroj. Přírodniny k sobě můžete svazovat provázkem nebo drátkem a dírky vám pomůžeme udělat my.“*

Reflexe

- **Hra v roli:** Dešťový rituál: *„Milé děti, představte si, že jsme se proměnili ve skutečného pravěkého člověka a už několik dní nás trápí obrovské sucho, zkusme za pomoci zpěvu, tance a našich hudebních nástrojů přivolat déšť. Rituál na přivolání Slunce: „Výborně děti, déšť se nám přivolat podařilo, ale nezdá se vám, že už ho je trochu moc? Co bychom mohli přivolat nyní? Ano, sluníčko.“*
- **Diskuse:** *„Výborně děti, to se nám povedlo! Před chvílí jsme si každý mohl vyzkoušet svůj vlastní hudební nástroj, jak se Ti na něj hrálo? Jsi se svým výrobkem spokojený a proč? Chtěl bys ho vylepšit nebo úplně změnit? Líbí se Ti i nějaký hudební nástroj Tvého kamaráda?“*

Rozbor pedagogických činností

Co se dětem dařilo?	Dětem se dařila hra na hudební nástroje i jejich poznávání. Pohotově poznávaly zvířata.
----------------------------	---

Co dětem nešlo?	Pracovní činnost byla náročná i pro předškolní děti. Práce s drátkem vyžaduje jistou míru zručnosti, ale s dopomocí paní učitelky jsme si poradili.
Co je nejvíce zaujalo?	Děti nejvíce zaujala spontánní hra na hudební nástroje a rituály pro přivolání deště.
Jak děti hodnotily dnešní den?	Hodnocení proběhlo pomocí rituálů a diskuse. Při rituálu se děti chovaly velmi spontánně a uvolněně. Při diskusi jsme se shodli, že naše nástroje vydávají líbivý zvuk a děti se těšily, až je ukáží svým rodičům.
Co se děti naučily?	Naučily se hrát na hudební nástroje v různém tempu a dynamice. Vyzkoušely si vnímat hudbu jen pomocí zraku. Získaly novou dovednost práci s drátkem a přírodninou. Naučily se rituální způsob komunikace.

Sebereflexe: Pracovní činnost byla spíše pro starší děti a rozdělení skupin se také neosvědčilo. Paní učitelka, která pracovala s předškolními dětmi, měla méně práce a paní učitelka pracující s těmi nejmladšími zase nevěděla co dřív. Příště by bylo lepší skupiny věkově namíchat, aby starší děti mohly případně pomoci mladším. S organizací ostatních činností jsem byla spokojená a děti činnosti zaujaly.

5.3.10 Den desátý – ošacení pravěkého člověka

Cílem posledního dne je vytvoření pravěkých kostýmů, získání povědomí o opětovném použití starého oblečení a uvědomění si vlastního těla.

Co připravit předem? Staré látky (trička, legíny, tepláky, prostěradla, košile, čelenky), nůžky na látku, stříhový papír, krejčovské křídly, tužky, hotové stříhy šatů, zrcátka, líčidla a barvy na obličej (žlutá, červená a černá barva).

Evokace

- **Komunikační kruh:** Myšlenková mapa: *„Podívejme se společně na myšlenkovou mapu a řekněme si, co už máme za sebou? Z toho vyplývá, že nám*

chybí poslední společná činnost a tou je? Šítí šatů. Ví, někdo, jak se šijí šaty, co k tomu potřebujeme? A kdo umí šít šaty? “.

- **Videoukázka:** Jak se dělá střih na šaty.
- **Prezentace střihů:** Na zem rozložíme několik hotových střihů, které si děti mohou prohlédnout, osahat, ale i vyzkoušet na sebe. *„Na zemi máme několik hotových střihů, které vytvářela paní švadlena. Potřebovala k tomu svůj krejčovský metr, střihový papír, tužku a také musela umět počítat a sčítat, jenže to většina z nás neumí. Myslíte si, že i přesto dokážeme vytvořit vlastní střih? Má někdo nějaký nápad? Nejjednodušší bude, když si na střihový papír obkreslíte sami sebe a na obkreslenou postavu nakreslíte šaty.“.* Názorně předvedeme s jedním dítětem.

Uvědomění

- **Výtvarná činnost:** Artefietická skupinová práce dvojic. *„Děti, každý jste dostal svůj vlastní kus střihového papíru, poproste kamaráda, aby vás obkreslil, a poté si na svůj obrys nakreslete šaty podle vaší fantazie. Šaty vystříhnete a obkreslete na přeloženou látku či tričko. S vystřihováním látky vám postupně pomůžeme.“.* Ozvláštňování: *„Hlavní část kostýmu je hotová, ale potřebujeme se ještě dozdobit. Na koberci najdeme různé kousky látek, které můžeme použít jako čelenky, náramky, nákrčníky, nákoleníky, pásky nebo jako ozdoby do vlasů. Tak s chutí do toho!“.*
- **Proměna identity:** *„Teda, vám ty nové šaty sluší, ale ještě to není ono. Napadá někoho, co kostýmu ještě chybí? Co si zdobí vaše maminka, než jde ven? Dívá se při tom do zrcadla? Ano, líčí si obličej. Pojďme si tedy naličit obličej, tak abychom vystrašili i toho největšího mamuta!“.*

Reflexe

- **Hra na tělo na reprodukovanou hudbu:** Tanec „Hu Alile“.

- **Ústní prezentace:** kostýmová přehlídka: každé z dětí nám představí svůj kostým (jaké má barvy, doplňky, čím se inspiroval a jak se mu kostým podařil).

Obrázek 13 - Kostýmová přehlídka

Rozbor pedagogických činností

Co se dětem dařilo?	Dětem se dařilo vzájemně se obkreslovat a překvapilo mě, že poměrně značná část dětí měla povědomí o tom, jak vznikají šaty.
Co dětem nešlo?	Některé děti měly problém nakreslit šaty svému obrysu, a také se nalíčit.
Co je nejvíce zaujalo?	Kluky zaujalo ozvlášťňování, a hlavně trhání látek. Dívky pochopitelně líčení.
Jak děti hodnotily dnešní den?	Dnešní hodnocení bylo pojaté formou módní přehlídky, kdy děti velmi kladně hodnotily své kostýmy a bylo vidět, že se rády vtělily do pravěkého člověka. Část dětí svůj kostým představovala velmi barvitě za použití

	široké slovní zásoby. Někdo svůj kostým představil třemi slovy: „ <i>Jsem pravěký člověk.</i> “.
Co se děti naučily?	Naučily se postup výroby šatů. Stříhat velké formáty. Předškolní děti stříhaly i látku. Naučily se měnit svoji identitu a vžít se do role někoho jiného.

Sebereflexe: Činnost byla vhodně zvolená. Starší děti si hravě poradily s kompletní výrobou svého kostýmu a mladší děti se postupně seznamovaly s rozdíly při stříhání papíru a látky a starší děti jim pomáhaly při líčení nebo již se zmíněným stříháním. Při činnostech fungovala vzájemná spolupráce, respekt, ale i pomoc druhému. Možná to bylo způsobené tím, že každé z dětí se velmi těšilo, až se předvedou svým rodičům nebo máme školku plnou budoucích návrhářů a návrhářek.

5.4 Spolupráce s rodiči

Spolupráce s rodiči probíhala po celou dobu projektu. Rodiče společně s dětmi donášeli pomůcky a materiály. Každý den měli rodiče možnost si na nástěnce přečíst, jak jsme s dětmi trávili den a elektronickou formou jim byla zasílána fotodokumentace. Příjemným zakončením bylo zábavné odpoledne připravené dětmi pro jejich rodiče. Program byl rozdělen do dvou částí:

Vystoupení

- **Recitace básně „Já jsem člověk pravěký“ s hrou na tělo.**
- **Tanec na reprodukovanou hudbu:** „Hu Alile“.

Centra aktivit

- **Lov mamuta:** hod oštěpem na pytel slámy a hod šiškou na strom.
- **Výroba pravěké sekery:** sestavení sekery z kamene, rozštíplé větve a jutového provázku.
- **Barvířská dílna:** obtisky přírodních materiálů na prostěradlo.
- **Keramická dílna:** výroba pravěkého nádobí, šperků atp.

Akce proběhla v pátek 17. září a účastnila se jí většina rodičů, ale i sourozenců našich dětí, a také celý kolektiv mateřské školy. Na přípravě a organizaci se děti samy podílely. Od prvního dne jsme poctivě nacvičovali vystoupení, v pondělí 13.9. děti začaly rozdávat pozvánky svým rodičům (pozvánky jsme rozeslali také emailem) a v pátek 17.9. jsme po odpočinku začali s přípravami. Děti nachystaly jednotlivá centra, oblékly se do kostýmů stejně jako paní učitelky a přivítaly své rodiče. Předškolní děti rozdaly průvodky a celou akci jsme zahájili úvodním vystoupením. Po vystoupení se děti připojily ke svým rodičům a sourozencům a provedly je jednotlivými centry. V centrech byly činnosti, které už samy jednou prožily, a tak měly jedinečný prostor naučit je i své rodiče. Od rodičů, ale i od dětí jsme dostali pozitivní zpětnou vazbu a rodiče ve školce zůstávali i po dokončení činností a povídali si s ostatními rodiči nebo s námi, čímž se navázali bližší vztahy.

Obrázek 14 - Otisky z přírodnin na látku

Obrázek 15 - Keramická dílna

5.5 Závěrečná reflexe projektu

Z mého pohledu:

Pro mě, jakožto začínající učitelku, byl průběh celého projektu velmi přínosný. Úvodní den jsem se přesvědčila jak složité, ale v jádru jednoduché je zaujmout skupinu věkově smíšených dětí. Z mého pohledu je nejdůležitější kvalitní příprava, která je někdy časově i fyzicky náročná, ale pokud své přípravě věnujete dostatek času, určitě se vám to vrátí v podobě příjemné a smysluplné práce s dětmi. Nebudete řešit kázeňské problémy, protože motivované dítě znamená pozorné dítě. Měla jsem štěstí, protože se mi povedlo děti získat na svoji stranu a nadchnout je pro téma. Velkou zásluhou v tomto ohledu měl určitě kostýmový převlek, kterým jsem doplnila úvodní den. Následující dny, již byla motivace mnohem jednodušší, jelikož jsme postupovali podle námi vytvořené myšlenkové mapy, a tak děti věděly co bude následovat. Jak to bude probíhat jsme řešili vždy společně. Pozitivní na celém projektu byl fakt, že si děti mohly vše samy vyzkoušet a většinu činností jsme vykonávali venku za jakéhokoliv počasí. Rodiče byli s touto skutečností předem obeznámeni, a proto své děti vybavili vhodným oblečením a velmi

kladně hodnotili výuku ve venkovním prostředí. Doslova říkali: „*To je skvělé, že budete co nejvíce venku, dětem to prospěje. Je zdravé trávit čas na čerstvém vzduchu.*“. Z pohledu učitelky si myslím, že to opravdu bylo přínosné, ale někdy náročnější. Některé děti se venku nedokáží tolik soustředit jako ve třídě. Rozptylují je různé hluky, vjemy, ale i fakt, že jsou zvyklé si na zahradě spontánně hrát, a tak se často nemohly dočkat, kdy už je „propustím“. Sama věřím, že je to pouze o zvyku. Poslední dny projektu už byla pozornost dětí mnohem koncentrovanější. Velkou neznámou pro mě byly děti introvertní, které se nechtěly zapojovat do činností a při vycházkách z nich byl cítit přímý neklid, který odezněl až při návratu do školky. Teď už vím, že by bylo vhodné těmto dětem dopředu přesně říct, kam jdeme, kdy se vrátíme a pomocí aktivního naslouchání také zjistit, co je příčinou jejich neklidu. Já jsem v těchto chvílích přemýšlela za děti, a to nebylo správné. Analyzovala jsem jejich pocity, utěšovala jsem je a zlehčovala celou situaci. Projekt probíhal na začátku roku, kdy ještě všechny děti nebyly plně adaptované na mateřskou školu a byla to moje první zkušenost s těmito dětmi. Jak už jsem průběžně reflektovala, některé činnosti byly pro děti náročné a při opakování tohoto projektu bych je rozdělila do více dnů. Celkově si myslím, že pro tento projekt bylo 10 dní málo a zasloužil by si větší časovou dotaci. Činnosti by se po té mohly více rozpracovat, ale nejsem si jistá, zda by se dokázala udržet vnitřní motivace dětí v delším časovém horizontu. Hlavním cílem projektu bylo osvojení si základních znalostí o přírodě a okolí mateřské školy a také adaptace nově přichozících dětí a stmelení kolektivu. Oba tyto cíle byly dle mého názoru naplněny. Získané znalosti jsem si průběžně ověřovala formou pracovních listů či jednoduchých ranních úkolů a děti v nich byly úspěšné.

Sebereflexe

Pokud bych měla ohodnotit způsob své vlastní práce, bylo by hodnocení vesměs pozitivní. Kladně hodnotím především schopnost motivovat děti k činnosti, připravenost na projekt včetně nachystání pomůcek a využívání již hotových pomůcek z MŠ. Schopnost improvizace a pohotových reakcí na právě vzniklé situace. Schopnost udržet si pozornost dětí i jejich motivaci. Záporně bych hodnotila organizaci práce. V některých situacích byla mnou zvolená organizace hůře zvladatelná a způsobovalo to rušivé elementy a ztrácení pozornosti dětí. Jindy jsem zase neodhadla schopnosti a dovednosti dětí, protože jsem vycházela z vývojové psychologie a předpokládala jsem, že děti by v této dovednosti měly být již obratné. Vzhledem k individuálnímu vývoji dětí tomu tak

nebylo a práce s těmito dětmi byla mnohem náročnější, nežli jsem předpokládala. Tato bakalářská práce mi dala velmi cennou zkušenost a díky tomu vím, že se musím ještě hodně učit, neboť práce s dětmi je ve všech ohledech velmi náročná, ale zároveň krásná. Každé dítě je originální a nedokonalé, a i každý učitel je originální a nedokonalý a každý z nás může na své nedokonalosti pracovat a společně můžeme hledat cesty k dokonalosti.

Z pohledu dětí:

Zpětná vazba od dětí proběhla formou diskuse. Děti velmi pozitivně hodnotily zvýšený pobyt venku a chtěly by, aby to zůstalo i nadále. Pro mě bylo překvapivé, že si nejvíce chválily stavbu stanů, se kterou já jsem byla spokojena nejméně. Děti také vzpomínaly na naši výpravu do lesa a ptaly se, zda tam můžeme chodit častěji. Záporně se vyjádřily pouze k faktu, že už projekt končí, a proto jsme se společně domluvili, že na konci jara uspořádáme další projekt, který se bude jmenovat „Indi, indi, indián“. Diskusi jsem zakončila otázkou: „*Můžete vyjádřit své pocity z projektu pohybem?*“. Děti začaly pobíhat a poskakovat po třídě a celkově z nich vyzařovala radost. Na závěr jsem si ještě zatančili na píseň „Hu Alile“.

Z pohledu rodičů:

O reflexi celého projektu jsem také požádala rodiče formou písemného dotazníku, viz příloha č. 9. Dotazníky byly rozdány rodičům, jejichž děti se zúčastnily projektu a vrátila se jich necelá polovina. Z dotazníků vyplynulo, že rodiče našich dětí poměrně často berou své děti do přírody, převážně tedy na zahradu, do lesa či na louku. Přírodovědné znalosti považují za důležité a děti jim o projektu doma vyprávěly alespoň 2x až 5x za celý projekt. Dále z dotazníků vyplynulo, že děti většinou již znaly okolí mateřské školy před nástupem, a že o něm dokáží poměrně dobře vyprávět. Jestli děti získaly nové znalosti o přírodě nedokázala většina rodičů posoudit. Zvolené téma bylo pro rodiče zajímavé a zajímavá jim přišla i společná činnost s dětmi, pozorování hvězd. V dotazníku jsem se také ptala, jestli se rodiče domnívají, že projekt usnadnil dítěti adaptaci a většinová odpověď byla, že ji usnadnil, že se děti do školky více těšily. Společné odpoledne rodiče považují za velmi povedené a těší se na další podobnou akci.

Závěr

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo navrhnout a zrealizovat projekt ve vybrané mateřské škole. Z pedagogického pohledu projekt u dětí rozvíjel přírodovědné cítění a děti si osvojily základní znalosti o přírodě a okolí mateřské školy. Projekt byl realizován na začátku školního roku, a proto jsem jako druhý cíl přidala adaptaci nově příchozích dětí a sdružení kolektivu. Dle mého názoru byly stanovené cíle práce splněny.

Přírodovědná gramotnost nabízí nespočet témat, která by se dala využít a já jsem si vybrala téma: „Pravěká tlupa v době kamenné“. Hledala jsem téma, ve kterém se děti budou učit poznávat základní přírodní jevy, pracovat s přírodním materiálem a zároveň je téma povede k vzájemnému pochopení a spolupráci. Na první pohled se někomu může zdát, že je téma spíše historického charakteru a bude mít pravdu. Pokud se však přenesete do dob dávno minulých a ocitnete se přímo v době kamenné zjistíte, že v této době žil člověk v naprosté symbióze s přírodou. Všechno, co dělal, na co myslel, co se naučil bylo spojené s přírodními zákony, a to byl vlastně důvod, proč jsem si toto téma zvolila, ačkoliv jsem si jej musela obhájit i sama před sebou. Ihned po sepsání myšlenkové mapy jsem si byla jistá, že toto téma je to pravé a jeho historický podtext jsem přestala brát jako překážku, nýbrž jako přidanou hodnotu. Jako největší přínos pro děti vnímám propojení výuky s praktickými ukázkami a prožitkem a také propojení vlastních nápadů s kolektivními nápady. Děti se často musely přizpůsobit a chovat se ohleduplně k ostatním.

Při čtení odborné literatury jsem zjistila, že publikací, ve kterých se rozvíjí přírodovědná gramotnost není určitě tolik jako na rozvíjení předčtenářských či matematických představ. Zároveň mě zklamalo, že většina činností na rozvíjení environmentálního cítění či přírodovědné gramotnosti byla vytvořena pro práci ve třídě s obrázkovými či multimediálními pomůckami. Dle mého názoru je jednoznačně vhodnější vzít děti přímo do přírody a učit děti názornou ukázkou. Trendem dnešní doby je také děti seznamovat s květinami či zeleninou obrázkovou formou, což není vhodné. Květina na obrázku nevoní, dítě si na ni nemůže sáhnout a ani přesně nepozná, jak je velká a kde by ji mohlo hledat. Chápu, že každá mateřská škola nemá takto ideální podmínky pro spojení s přírodou jako mateřská škola, ve které jsem projekt realizovala, ale věřím tomu, že si každá mateřská škola dokáže najít alespoň malý kousek přírodního ekosystému, kam

s dětmi mohou pravidelně docházet a dopřát jim tak neopakovatelné zážitky z dětského objevování.

Použité zdroje

- Conezio, K. a. (September 2002). Science in the Preschool Classroom Capitalizing on Children's Fascination with the Everyday World to Foster Language and Literacy Development. *Young Children*(57), stránky 12-18.
- Čapek, R. (2021). *MODERNÍ DIDAKTIKA. Lexikon výukových a hodnotících metod*. Praha: Grada Publishing, a.s.
- Česká školní inspekce. (2017). *PISA 2015. Koncepční rámec hodnocení přírodovědné gramotnosti*. Získáno 30. leden 2022, z [www.csicr.cz: http://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/PDF_el._publikace/Mezin%a1rodn%c3%ad%20%c5%a1et%c5%99en%c3%ad/PISA_2015_koncepni_ramec_prg_r.pdf](http://www.csicr.cz:www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/PDF_el._publikace/Mezin%a1rodn%c3%ad%20%c5%a1et%c5%99en%c3%ad/PISA_2015_koncepni_ramec_prg_r.pdf)
- Hornáčková, V. (2014). *INSPIRACE PRO TVORBU PROJEKTU. V mateřské a základní škole na téma "VČELKA A PŘÍRODA"*. Hradec Králové: Gaudeamus.
- Jančaříková, K. (2017). *Činnosti k rozvíjení přírodovědné gramotnosti*. Praha: Raabe.
- Jančaříková, K. (červen 2020). Přírodovědná pozorování s dětmi předškolního věku. *Poradce ředitelky mateřské školy. Aktuální informace a praktické rady pro řízení MŠ*(10), stránky 38-39.
- Jančaříková, K. (květen 2020). Přírodovědné sbírky: K čemu slouží a jak je založit v mateřské škole? *Poradce ředitelky mateřské školy. Aktuální informace a praktické rady pro řízení MŠ*(9), stránky 44-47.
- Kasíková, H. V. (2011). *PEDAGOGIKA PRO UČITELE 2., rozšířené a aktualizované vydání*. Praha: Grada.
- Kratochvílová, J. (2009). *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: Masarykova univerzita.
- Krejčová, V. K. (2015). *Individualizace v mateřské škole*. Praha: Portál.
- Leblková, E. (2012). *Environmentální výchova v mateřské škole*. Praha: Portál.
- Maňák, J. Š. (2003). *Výukové metody*. Brno: Paido.

- Marušák, R. K. (2008). *Dramatická výchova v kurikulu současné školy. Využití metod a technik*. Praha: Portál.
- Matějček, Z. (1994). *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál.
- Matějček, Z. (2013). *Co děti nejvíc potřebují*. Praha: Potál.
- Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. (září 2021). Získáno 1. únor 2022, z msmt.cz: <https://www.msmt.cz/file/56051/>
- Skalková, J. (2008). *Obecná didaktika 2., rozšířené a aktualizované vydání*. Praha: Grada.
- Straková, R. (2016). *Alternativní školy a reformní pedagogika Václava Příhody. Diplomová práce (Mgr.)*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Fakulta humanitních studií.
- Svobodová, E. (2007). *Prosociální činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe.
- Svobodová, E. Š. (2011). *Metody dramatické výchovy v mateřské škole*. Praha: Portál.
- Syslová, Z. Š. (2019). *Třídní projekty v mateřské škole*. Praha: Portál.

Seznam příloh

Příloha 1 - Záznamový arch.....	72
Příloha 2 - Vyplněný záznamový arch.....	73
Příloha 3 - Pozvánka pro rodiče.....	74
Příloha 4 - Pracovní list noční obloha.....	75
Příloha 5 - Pracovní list les.....	76
Příloha 6 - Pracovní list okolí MŠ.....	77
Příloha 7 - Pracovní list kamarádi.....	78
Příloha 8 - Pracovní list hodnocení.....	79
Příloha 9 - Dotazník pro rodiče.....	82
Obrázek 1 - Fotografie z výstavy.....	30
Obrázek 2 - Tématické pexeso.....	31
Obrázek 3 - Tématické puzzle.....	31
Obrázek 4 - Myšlenková mapa dětí.....	32
Obrázek 5 - Ukázka vyrobeného stanu.....	36
Obrázek 6 - Práce dětí zuby a kosti z keramiky.....	38
Obrázek 7 - Skládání větví.....	41
Obrázek 8 - Opracování kamene.....	41
Obrázek 9 - Jeskynní malba dítěte.....	47
Obrázek 10 - Sazení lesních jahod.....	51
Obrázek 11 - Stavba domků pro skřítky.....	55
Obrázek 12 - Porovnávání velikostí.....	55
Obrázek 13 - Kostýmová přehlídka.....	61
Obrázek 14 - Otisky z přírodnin na látku.....	63
Obrázek 15 - Keramická dílna.....	64

Obrázky jsou vlastní fotografie autorky

Přílohy

 Měsíc na noční obloze

Jméno dítěte: _____

Datum pozorování: _____

Čas pozorování: _____

Místo pozorování: _____

S kým jsem pozoroval/a: _____

Toto jsme viděli na noční obloze:

Další zajímavosti z pozorování: _____

Příloha 1 - Záznamový arch

Měsíc na noční obloze

Jméno dítěte: S O F I E

Datum pozorování: 10/01/09

Čas pozorování: 8

Místo pozorování: HŘIŠTĚ

S kým jsem pozoroval/a: MELINKA

Toto jsme viděli na noční obloze:

Další zajímavosti z pozorování: Měsíc jsme neohli vůbec najít.
Objevili jsme ho až za rozbitoum hvězdem

POZOR DŮLEŽITÉ INFO!

ZÁBAVNÉ ODPOLEDNE S RODIČI
v rámci projektu „Pravěká tlupa“

Vážení rodiče,

srdečně vás zveme na zakončení projektu pravěká tlupa, kde uvidíte vystoupení a práci vašich dětí a bude pro vás připraven i doprovodný program.

PÁTEK

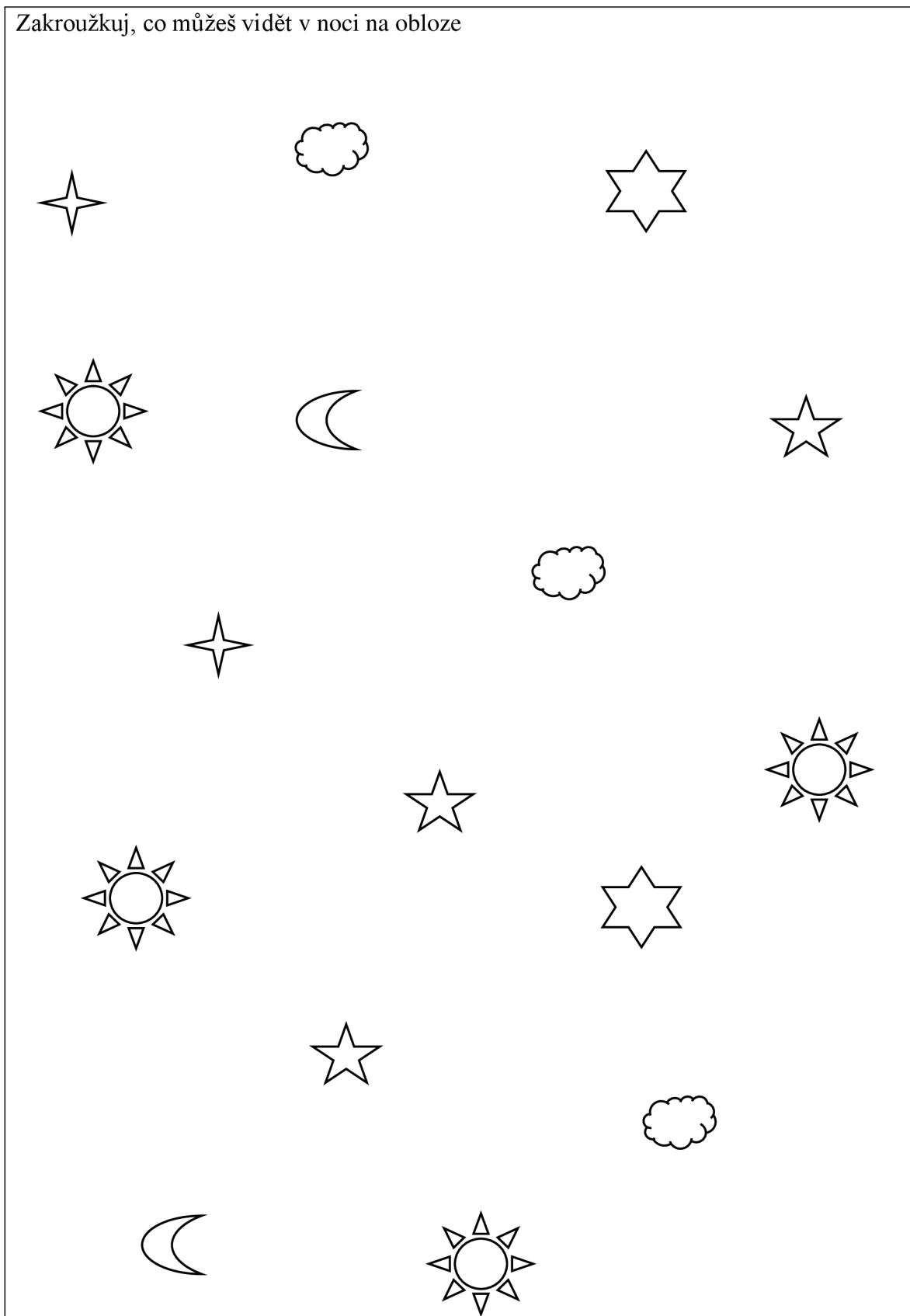
17.9.2021

15:30

*Těšíme se na vaši účast
kolektiv mateřské školy u Ježka*

Zakroužkuj, co můžeš vidět v noci na obloze

Příloha 4 - Pracovní list noční obloha

Zakroužkuj, co nepatří do lesa

Příloha 5 - Pracovní list les

Vybarvi, co se nachází v blízkosti školky

Nakresli všechny svoje kamarády, které máš ve školce

Příloha 7 - Pracovní list kamarádi

SOFIE

Jak se ti líbila hra na pravek? Vybarvi smajlíka.

Pokud chceš, nakresli co se ti líbilo nejvíc.

Dotazník k přírodovědnému projektu „Pravěká tlupa“

Vážení rodiče, máme za sebou 10 školních dní, které jsme s dětmi strávili jako pravěcí lidé. Každý den jsme získávali nové znalosti o přírodě, poznávali jsme okolí mateřské školy a učili se spolupráci ve skupině. Dovolte mi, Vás požádat o vyplnění krátkého dotazníku, který pro mě slouží jako zpětné vazba, zda byl projekt úspěšný a bude součástí mé bakalářské práce.

Dotazník má otevřené, polootevřené a zavřené otázky, u otevřených otázek odpovídejte prosím stručně a jasně, u polootevřených otázek vyberte vždy jednu správnou odpověď, zakroužkujte ji a pokud je vyžadováno svoji odpověď dle pokynů stručně a jasně rozveďte, u zavřených otázek vyberte vždy jednu správnou odpověď a zakroužkujte ji.

1. Jak často chodíte s dětmi do přírody?

- a. Každý den - *zakroužk*
- b. 1x týdně
- c. Pouze o víkendu
- d. Méně než 1x za týden

2. Jaká místa nejčastěji navštěvujete?

- a. Zahrada, park, přírodní dětské hřiště
- b. Les, louka, rybník
- c. Hory
- d. Přírodní památky

3. Přírodovědné znalosti a dovednosti považujete za

- a. Velmi důležité
- b. Důležité
- c. Méně důležité
- d. Nedůležité

4. Vyprávěly Vám děti o projektu „Pravěká tlupa“? Jak často?

- a. Nikdy
- b. 1x za celý projekt
- c. Asi 2x – 5x za celý projekt

- d. Téměř každý den
- e. Několikrát za den

5. Máte pocit, že děti získaly nové znalosti o přírodě?

- a. Ano
- b. Ne
- c. Nedokážu posoudit

Pokud je Vaše odpověď ano, uveďte konkrétní příklady

6. Znal Vaše dítě okolí MŠ před začátkem nového školního roku 2021/2022?

- a. Ano
- b. Ne
- c. Částečně

7. Když se Vašeho dítěte zeptáte, zda ví, co je v blízkosti jeho MŠ dokáže odpovědět?

- a. Ano, popisuje okolí
- b. Ano, s pomocnými otázkami (Je tam les? A co je vedle školky? Atp.)
- c. Kombinace odpovědi a. a b.
- d. Nedokáže odpovědět, neví

8. Jakým způsobem se nejčastěji dopravujete do MŠ?

- a. Pěšky
- b. Autem
- c. Na kole
- d. Jiná možnost nebo jejich kombinace

Zde napište:

9. Domníváte se, že projekt adaptaci (přizpůsobení se na MŠ) Vašeho dítěte

- a. Usnadnil
- b. Neusnadnil
- c. Nijak neovlivnil
- d. Nedokážu posoudit

Pokud jste odpověděli, že projekt adaptaci usnadnil, uveďte konkrétní přínos/přínosy projektu na adaptaci Vašeho dítěte:

byla záclona, že mohla dříve být na přípravu a tím ota souva do školy
ššíla se na pravě bou žnu

10. Jak hodnotíte zvolené téma (ve vztahu k předškolním dětem)?

- a. Zajímavé
- b. Nezájímavé
- c. Nedokážu posoudit

11. Společnou činnost pozorování hvězd považují za

- a. Velmi zajímavou
- b. Zajímavou
- c. Nezájímavou
- d. Nadbytečnou

12. Společný závěrečný den považují za

- a. Velmi povedený
- b. Povedený
- c. Nepovedený
- d. Nadbytečný

Rozveďte svou odpověď:

Děkuji za Vaši spolupráci a vyplnění dotazníku